

Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
TAMARA ČAPETA
esitatud 27. oktoobril 2022¹

Liidetud kohtuasjad C-514/21 ja C-515/21

**LU (C-514/21)
PH (C-515/21)**

versus

Minister for Justice and Equality

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Court of Appeal (apellatsioonikohus, Iirimaa))

Eelotsusetaotlus – Õigusalane koostöö kriminaalasjades – Raamotsus 2002/584/JSK – Euroopa vahistamismäärus ja liikmesriikidevaheline üleandmiskord – Vabadusekaotusliku karistuse täitmisele pööramise eesmärgil tehtud Euroopa vahistamismäärus – Vabatahtliku täitmata jätmise põhjendused – Raamotsuse 2002/584 artikli 4a lõige 1 – „Kohtulik arutelu, mille tulemusel tehti otsus“ – Katseaja tühistamine – Kaitseõigused – EIÕK artikkel 6 – Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklid 47 ja 48

I. Sissejuhatus

1. Isik pani toime süüteo ja mõisteti õiglase kohtuliku arutamise tulemusel süüdi. Süü tuvastamise tagajärjel mõisteti talle vangistus tingimisi katseajaga. Hiljem süüdistati sama isikut teise süüteo toimepanemises esimese süüteo karistuse suhtes kehtiva katseaja jooksul. Teine kohtumenetlus viidi läbi tagaselja ning selles tunnustati ta süüdi ja mõisteti talle vangistus. Selle tagajärjel tühistati esimese kuriteo eest mõistetud karistuse katseaeg. Kuna asjaomane isik viibis välismaal, tehti esimese süüteo eest mõistetud vangistuse täitmisele pööramiseks Euroopa vahistamismäärus.

2. Kas vahistamismäärust täitev asutus võib keelduda isiku Euroopa vahistamismääruse alusel üleandmisest esimese süüteoga seotud karistuse täitmisele pööramiseks, sest teine kohtumenetlus viidi läbi tagaselja? Sellele küsimusele vastamiseks on vaja tõlgendada raamotsuse 2002/584/JSK² artikli 4a lõiget 1. Täpsemalt on selleks vaja vastata küsimusele, kas selles sättes kasutatud sõnastus „kohtulik arutelu, mille tulemusel otsus tehti“ hõlmab ka nimetatud teist kohtumenetlust.

¹ Algkeel: inglise.

² Nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsus Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta (EÜT 2002, L 190, lk 1; ELT eriväljaanne 19/06, lk 34), muudetud nõukogu 26. veebruari 2009. aasta raamotsusega 2009/299/JSK, millega muudetakse raamotsuseid 2002/584, 2005/214/JSK, 2006/783/JSK, 2008/909/JSK ning 2008/947/JSK, edendades seeläbi isikute menetlusõigusi ja tõhustades selliste otsuste vastastikuse tunnustamise põhimõtte kohaldamist, mis tehakse, kui asjaomane isik ei viibi isiklikult kohtulikult arutelul (ELT 2009, L 81, lk 24) (edaspidi „vahistamismääruse raamotsus“).

3. Peale vahistamism aruse raamotsuse artikli 4a lõike 1 tõlgendamise panevad käesolevad eelotsusetaotlused Euroopa vahistamism aruste süsteemi põhjalikumalt proovile. Nendes on tõstatatud küsimus, kas vahistamism arust täitval asutusel peaks olema luba (või isegi kohustus) väljaspool vahistamism aruse raamotsusega ette nähtud olukordi isiku üleandmisest keelduda, kui ta leiab, et vahistamism aruse teinud riik rikuks üleantava isiku põhiõigust (või vähemalt selle õiguse olemust).

4. Vahistamism aruse raamotsuses on ammendavalt loetletud olukorrad, kus vahistamism arust täitval asutusel on kohustus või õigus keelduda vahistamism aruse täitmisest.³ Peale nende olukordade on Euroopa Kohus tõlgendanud vahistamism aruse raamotsuse ühte lisav imalust. Nimetatud kohtupraktika kohaselt võib vahistamism arust täitev asutus keelduda isiku üleandmisest, kui vahistamism aruse teinud riigis esineb üldisi või süsteemseid puudusi, mis puudutavad teatavat isikute rühma või teatavaid kinnipidamisasutusi,⁴ või muid üldisi või süsteemseid puudusi seoses õigusriigi põhimõttega.⁵ Enne kui vahistamism arust täitev asutus teeb otsuse selliste süsteemsete probleemide esinemise korral isikut mitte üle anda, tuleb tal peale selle kindlaks teha, kas üleantavat isikut ähvardab tegelik oht, et vahistamism aruse teinud riigis rikutakse tema põhiõigust.⁶

5. Käesoleval juhul aga, nagu ka veel mitmes asjas, mis on käesoleva ettepaneku tegemise ajal Euroopa Kohtu menetluses,⁷ ei tugineta süsteemsete puuduste esinemisele vahistamism aruse teinud liikmesriigis. Nii tekib uus küsimus: kas ühest võimalikust üleantava isiku põhiõiguste rikkumisest piisab selleks, et vahistamism arust täitev asutus saaks selle isiku üleandmisest keelduda? Sellega on ühtaegu (taas)avatud küsimus, kas vahistamism arust täitval asutusel on üldse lubatud kontrollida, kas vahistamism aruse teinud riigis austatakse üleantava isiku õigusi. Kõikides nendes kohtuasjades, sealhulgas käesolevates eelotsusetaotlustes, on kerkinud pinnale probleemid, millega puutuvad kokku vahistamism arusi täitvad õigusasutused, kui nad aktsepteerivad automaatset vastastikust tunnustamist, mis on Euroopa vahistamism aruse süsteemi aluspõhimõte.⁸

6. Eelotsuse küsimustele saab anda eelotsusetaotluse esitanud kohtule tarviliku vastuse, võtmata seejuures üldist seisukohta seoses lisavõimalustega Euroopa vahistamism aruse täitmisest keeldumiseks. Põhjus, nagu järgmiseks selgitan, on selles, et eelotsuse küsimused on tekkinud kontekstis, kus võimalik põhiõiguse rikkumine tuleneb tagaselja läbi viidud kohtumenetlusest. Sellises olukorras on liidu seadusandja vastu võtnud  hisarusaama küsimuses, millal peavad kõik riigisisised kohtud tunnustama kohtute tagaseljaotsuseid.⁹ Pakun sellegipoolest välja mõned argumendid, miks üleandmisest keeldumise lisap hjused peaksid olema vähendatud miinimumini.¹⁰

³ Need on ette nähtud vahistamism aruse raamotsuse artiklites 3, 4 ja 4a.

⁴ 5. aprilli 2016. aasta kohtuotsus Aranyosi ja C ld raru (C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, punkt 89).

⁵ 25. juuli 2018. aasta kohtuotsus Minister for Justice and Equality (kohtusüsteemi puudused) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, punkt 61).

⁶ Eespool 4. ja 5. joonealuses märkuses viidatud kohtupraktika ning 17. detsembri 2020. aasta kohtuotsus Openbaar Ministerie (vahistamism aruse teinud õigusasutuse sõltumatus) (C-354/20 PPU ja C-412/20 PPU, EU:C:2020:1033, punktid 51 ja 52); vt ka 22. veebruari 2022. aasta kohtuotsus Openbaar Ministerie (vahistamism aruse teinud liikmesriigis seaduse alusel moodustatud kohus) (C-562/21 PPU ja C-563/21 PPU, EU:C:2022:100, punktid 50, 52, 67 ja 68).

⁷ Kohtuasjad Puig Gordi jt (C-158/21), E. D. L. (*Motif de refus fond  sur la maladie*) (C-699/21), GN (C-261/22).

⁸ 26. veebruari 2013. aasta kohtuotsus Melloni (C-399/11, EU:C:2013:107, punktid 37 ja 63); 18. detsembri 2014. aasta arvamus 2/13 (Euroopa Liidu  hinemine Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga) (EU:C:2014:2454, punkt 191).

⁹ Vt sellega seoses nõukogu raamotsus 2009/299. Vt samuti Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. märtsi 2016. aasta direktiiv (EL) 2016/343, millega tugevdatakse s utuse presumptsiooni teatavaid aspekte ja õigust viibida kriminaalmenetluses kohtulikul arutelul (ELT 2016, L 65, lk 1), ning 26. veebruari 2013. aasta kohtuotsus Melloni (C-399/11, EU:C:2013:107, punktid 62 ja 63).

¹⁰ Vt samuti sellega seoses kohtujurist Richard de la Touri ettepanek kohtuasjas Puig Gordi jt (C-158/21, EU:C:2022:573, punkt 60). Käesoleva ettepaneku tegemise ajal on see kohtuasi jätkuvalt Euroopa Kohtu menetluses.

II. Õiguslik raamistik

A. Vahistamismääruse raamotsus

7. Vahistamismääruse raamotsuse artikli 1 lõikes 3 on sätestatud:

„Käesolev raamotsus ei ole mõjuta kohustust austada põhiõigusi ja õiguse üldpõhimõtteid, mis on kirja pandud Euroopa Liidu lepingu artiklis 6.“

8. Vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõikes 1 on sätestatud valikuline alus Euroopa vahistamismääruse täitmata jätmiseks järgmistel tingimustel:

„1. Vahistamismäärust täitev õigusasutus võib samuti keelduda täitmast Euroopa vahistamismäärust, mis on tehtud vabadusekaotuse või vabadust piirava julgeolekumeetme täitmiseks, kui isik ei ilmunud isiklikult kohtulikule arutelule, mille tulemusel otsus tehti, välja arvatud kui Euroopa vahistamismääruses märgitakse, et kooskõlas vahistamismääruse teinud liikmesriigi siseriiklikes õigusaktides määratletud täiendavate menetlusnõuetega

a) ja õigeaegselt

i) esitati asjakohasele isikule kohtukutse isiklikult ning seega teavitati teda sellest, millal ja kus toimub kava kohaselt kohtulik arutelu, mille tulemusel asjaomane otsus tehti, või sai asjaomane isik tegelikult muul viisil ametliku teabe selle kohta, millal ja kus toimub kava kohaselt kohtulik arutelu, mille tulemusel otsus tehti, sellisel viisil, et ühemõtteliselt tehti kindlaks, et asjaomane isik oli kavandatud kohtulikust arutelust teadlik,

ning

ii) teavitati asjaomast isikut sellest, et otsuse võib teha ka siis, kui isik ei ilmu kohtulikule arutelule,

või

b) on asjaomane isik, olles kavandatud kohtulikust arutelust teadlik, andnud volitused enda kohtulikul arutelul kaitsmiseks asjaomase isiku või riigi poolt määratud õigusnõustajale, kes teda kohtulikul arutelul kaitses,

või

c) ning pärast seda, kui asjaomasele isikule otsus kätte toimetati ning teda teavitati selgesõnaliselt õigusest taotleda asja uuesti läbivaatamist või otsus edasi kaevata ning tema õigusest osaleda sellel kohtulikul arutelul, mis võimaldab asja, sealhulgas uue tõendusmaterjali sisulist uuesti läbivaatamist ja mille tulemuseks võib olla algse otsuse tühistamine:

i) teatas asjaomane isik selgesõnaliselt, et ta ei vaidlusta seda otsust,

või

ii) ei taotlenud asjaomane isik asja uuesti läbivaatamist ega kaevanud otsust edasi kindlaksmääratud ajavahemiku jooksul

või

- d) ei toimetatud asjaomasele isikule otsust isiklikult kätte, kuid
- i) see toimetatakse talle isiklikult kätte viivitamatult pärast üleandmist ning teda teavitatakse selgesõnaliselt tema õigusest taotleda asja uuesti läbivaatamist või otsus edasi kaevata ning tema õigusest osaleda sellel kohtulikul arutelul, mis võimaldab asja, sealhulgas uue tõendusmaterjali sisulist uuesti läbivaatamist ja mille tulemuseks võib olla algse otsuse tühistamine,
- ning
- ii) teda teavitatakse ajavahemikust, mille jooksul peab ta taotlema asja uuesti läbivaatamist või kaebama otsuse edasi, nagu on esitatud asjaomases Euroopa vahistamismääruses.

[...]“.

B. Raamotsus 2009/299/JSK

9. Artikkel 4a kui valikuline lisaalus Euroopa vahistamismääruse täitmata jätmiseks lisati vahistamismääruse raamotsusesse raamotsusega 2009/299. Selles kontekstis on asjakohased järgmised selle raamotsuse põhjendused:

„(1) Süüdistatava õigus ilmuda isiklikult kohtulikule arutelule on hõlmatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artiklis 6 sätestatud õigusega õiglasele kohtulikule arutamisele Euroopa Inimõiguste Kohtu tõlgenduses. Kohus on samuti märkinud, et süüdistatava õigus ilmuda isiklikult kohtulikule arutelule ei ole absoluutne ning et teatud tingimustel võib süüdistatav omal vabal tahtel selgesõnaliselt või vaikimisi, kuid ühemõtteliselt, nimetatud õigusest loobuda.

[...]

(6) Teisi raamotsuseid muutva käesoleva raamotsuse sätetega nähakse ette, millistel tingimustel ei tohi keelduda sellise otsuse tunnustamisest ja täitmisest, mis tehakse pärast kohtulikku arutelu, millele asjaomane isik isiklikult ei ilmunud. Täidetud ei pea olema kõik tingimused; kui üks tingimustest on täidetud, kinnitab vahistamismääruse või otsuse teinud asutus, täites Euroopa vahistamismääruse või teiste raamotsuste kohase tunnistuse vastava osa, et nõuded on või saavad täidetud, mis peaks olema piisav otsuse täitmiseks vastastikuse tunnustamise põhimõtte alusel.“

III. Põhikohtuasja faktilised asjaolud ja eelotsuse küsimused

10. Kahe liidetud kohtuasja ühine põhisisu on võetud kokku käesoleva ettepaneku alguspunktides. Tutvustan kõigepealt nende kahe liidetud kohtuasja faktilisi asjaolusid üksikasjalikumalt.

A. LU (C-514/21)

11. Ungari õigusasutus taotleb põhikohtuasjas apellandina osaleva LU üleandmist selleks, et pöörata täitmisele vabadusekaotuslik karistus, ja on teinud sel eesmärgil Euroopa vahistamismääruse. Eelotsusetaotluse esitanud kohus (Court of Appeal (apellatsioonikohus)) on selles kontekstis vahistamismäärust täitev asutus.¹¹

12. Asjakohast teavet kogudes esitas High Court (kõrge kohus, Iirimaa), tehes esimeses kohtuastmes otsust selle kohta, kas täita Euroopa vahistamismäärus, lisateabe saamiseks vahistamismääruse raamotsuse artikli 15 lõike 2 alusel kokku seitse päringut vahistamismääruse teinud õigusasutusele.

13. LU pani augustis 2005 toime mitu süütegu, mis seisnesid koduvägivallas tema endise abikaasa, nende lapse ja tema ämma vastu, sealhulgas ründes tema endise abikaasa vastu ning tema abikaasalt ja nende lapselt vabaduse võtmises seadusliku aluseta. Viitan nendele kuritegudele kui „esimestele süütegudele“.

14. LU mõisteti esimestes süütegudes süüdi oktoobris 2006 ning see süüdimõistev kohtuotsus jäeti aprillis 2007 apellatsioonistmes muutmata. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul kinnitas vahistamismääruse teinud õigusasutus, et LU oli mõlemas kohtumenetluses kas ise kohal või esindatud enda valitud kaitsja kaudu. Niisiis mõisteti LU-le esimeste kuritegude eest üheaastane vangistus kaheaastase katseajaga.¹²

15. Detsembris 2010 mõisteti LU esimeses kohtuastmes süüdi süüteos, mis seisnes selles, et ta ei maksnud lapse elatist; viitan sellele kui „lähtesüüteole“. Ta oli kohal kahel kohtuistungil, kuid mitte kohtu otsuse kuulutamisel. Esimese astme kohus mõistis talle karistuseks trahvi, kuid ei andnud korraldusi seoses esimeste süütegude eest mõistetud tingimisi karistusega.¹³

16. See süüdimõistev kohtuotsus kaevati edasi apellatsioonistmesse, ehkki kohtutoimikus ei ole teavet selle kohta, kes apellatsioonkaebuse esitas.¹⁴ LU kutsuti kohtuistungile, kuid kohtukutset üle ei antud. Seda peeti Ungari õiguses nõuetekohaseks kättetoimetamiseks. Kuna LU sellel kohtuistungil kohal ei olnud, määras apellatsioonikohus talle kaitsja, kes esindas teda kohtumenetluses.

17. Juunis 2012 muutis apellatsioonikohus algset karistust (trahvi) ja mõistis LU-le viiekuuse vangistuse ning üheaastase avalikes asjades osalemise keelu. Samal ajal määras apellatsioonikohus, et esimeste süütegude eest mõistetud karistus pööratakse täitmisele, tühistades katseaja.¹⁵

¹¹ Tuleb tähele panna, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu menetluses on apellatsioonkaebus otsuse peale, mille tegi High Court (kõrge kohus), mis oli kõnealust Euroopa vahistamismäärust esimeses astmes menetlenud kohus, kes otsustas, et see vahistamismäärus tuleb täita.

¹² Kuna põhikohtuasja apellant viibis esimese astme menetluse ajal kuu aega vahi all, on tema järelejäanud vabadusekaotus maksimaalselt 11 kuu pikkune.

¹³ Saadaval oleva teabe kohaselt pandi lähtesüütegu toime 2008. aastal, seega esimeste süütegude katseajal.

¹⁴ Euroopa Kohtu menetluse pooled ei osanud kinnitada, kes oli apellatsioonimenetluse algatamist taotlenud.

¹⁵ Kohtutoimiku põhjal ei ole võimalik järeldada, kas selle katseaja tühistamisel oli mingisugune kaalutusruum. Seega on eelotsusetaotluse esitanud kohus erinevalt kohtuasjast C-515/21 asetanud käesolevas asjas küsimärgi alla ka esimeste süütegude katseaja tühistamisel esineda võinud kaalutusruumi olemasolu asjakohasuse.

18. Selles staadiumis tegi Ungari õigusasutus septembris 2012 Euroopa vahistamismääruse, et viia täide nii esimeste süütegude kui ka lähtesüüteo eest mõistetud karistused. LU vaidlustas enda üleandmise High Courtis (kõrge kohus), mis keeldus andmast korraldust tema üleandmiseks.

19. Lõpuks esitas LU esimeste süütegude suhtes asja uuesti läbivaatamise taotluse, mis jäeti oktoobris 2016 esimeses kohtuastmes rahuldamata, ja see otsus jäeti märtsis 2017 apellatsioonistmes muutmata. Kummaski astmes ei olnud LU ise kohal, kuid teda esindas tema enda valitud kaitsja. Kuna see asja uuesti läbivaatamise taotlus jäeti lõplikult rahuldamata, oli esimeste süütegude eest mõistetud vanglakaristus Ungari õiguses taas täitmisele pööratav. Nii tegi Ungari õigusasutus juulis 2017 teise Euroopa vahistamismääruse seoses ainult esimeste süütegudega.¹⁶ See teine Euroopa vahistamismäärus on nüüd eelotsusetaotluse esitanud kohtu kui vahistamismäärust täitva asutuse menetluses.

20. Eelotsusetaotluse esitanud kohus on esialgsel seisukohal, et lähtesüütegu käsitletud kohtumenetlus ei olnud kooskõlas Euroopa inimõiguste konventsiooni (edaspidi „EIK“) artikliga 6. Seetõttu – kui seda kohtumenetlust peetakse „kohtulikuks aruteluks, mille tulemusel otsus tehti“ – oleks võimalik keelduda Euroopa vahistamismääruse täitmisest vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõike 1 alusel.

21. LU väitis, et vanglakaristus esimeste süütegude eest on täitmisele pööratav ainult lähtesüüteo suhtes algatatud kohtumenetlusest tulenevalt. Järelikult tuleb lähtesüüteo suhtes algatatud kohtumenetlust pidada „kohtulikuks aruteluks, mille tulemusel otsus tehti“. Kuna see kohtumenetlus viidi läbi tagaselja, ei vasta see ühelegi vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõike 1 tingimusele, mis võimaldaks isiku üleandmist. LU lisas, et lähtesüüteo suhtes ei ole uus kohtulik läbivaatamine võimalik ja seetõttu kujutaks tema üleandmine endast talle EIÖK artiklist 6, aga ka Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artiklitest 47 ja 48 tulenevate õiguste „ilmselget rikkumist“.

22. Põhikohtuasjas vastustajana osalev Minister for Justice and Equality (justiits- ja võrdõiguslikkuse minister) seevastu väitis, et kohtumenetlus lähtesüüteo suhtes kujutab endast pelgalt „karistuse täitmise meetodit“ ning jääb seetõttu Euroopa Kohtu senise praktika kohaselt väljapoole vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõike 1 kohaldamisala. Seega tuleb Minister for Justice and Equality (justiits- ja võrdõiguslikkuse minister) sõnul Euroopa vahistamismäärus täita ja väidetavad EIÖK artikli 6 rikkumised on tema sõnul vahistamismääruse teinud liikmesriigi kohtute pädevuses.

23. Eelotsusetaotluse esitanud kohtul on kahtlusi, kas käesolevas asjas on võimalik otseselt kohaldada Euroopa Kohtu praktikat.

24. Neil asjaoludel otsustas Court of Appeal (apellatsioonikohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. a. Kas olukorras, kus tagaotsitava üleandmist taotletakse sellise vabadusekaotusliku karistuse kandmiseks, mis jäeti algusest peale tingimisi kohaldamata, kuid mis hiljem pöörati täitmisele seoses tagaotsitava süüdimõistmisega uues kuriteos, ja olukorras, kus selle täitmismääruse tegi kohus, kes mõistis tagaotsitava selles uues kuriteos süüdi ja mõistis

¹⁶ Eelotsusetaotluse esitanud kohus märkis, et aegumistähtaegade tõttu on lähtesüüteo eest mõistetud karistus nüüd ammendunud; seda kinnitati ka Euroopa Kohtu istungil.

talle karistuse, kujutab uue süüdimõistmise ja täitmismääruseni viiv menetlus endast osa „kohtulikust arutelust, mille tulemusel otsus tehti“, [vahistamismääruse raamotsuse] 2002/584/JSK artikli 4a lõike 1 tähenduses?

- b. Kas küsimusele 1a antud vastuse puhul on asjakohane see, kas täitmismääruse teinud kohus oli seadusega kohustatud selle määruse tegema või oli tal sellise määruse tegemisel kaalutluspädevus?
2. Kas esimeses küsimuses kirjeldatud asjaoludel on vahistamismäärust täitval õigusasutusel õigus esitada päringuid selle kohta, kas teise süüdimõistmise ja täitmismääruseni viinud menetlus, mis viidi läbi ilma tagaotsitavata, toimus kooskõlas [EIÖK] artikliga 6, ja eelkõige selle kohta, kas tagaotsitava puudumine rikkus kaitseõigust ja/või tagaotsitava õigust õiglasele kohtupidamisele?
3. a. Kas esimeses küsimuses kirjeldatud asjaoludel on vahistamismäärust täitval õigusasutusel juhul, kui ta on kindel selles, et teise süüdimõistmise ja täitmismääruseni viinud menetlus ei toimunud kooskõlas Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste konventsiooni artikliga 6, ja eelkõige selles, et tagaotsitava puudumine rikkus kaitseõigust ja/või tagaotsitava õigust õiglasele kohtupidamisele, õigus ja/või kohustus a) keelduda tagaotsitava üleandmisest põhjusel, et selline üleandmine oleks vastuolus [EIÖK] artikliga 6 ja/või Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikliga 47 ja artikli 48 lõikega 2, ja/või b) nõuda, et vahistamismääruse teinud õigusasutus esitaks üleandmise tingimusena kinnituse selle kohta, et tagaotsitaval on üleandmise korral õigus taotleda asja uuesti läbivaatamist või otsus edasi kaevata ning õigus osaleda sellel kohtulikult arutelul, mis võimaldab asja, sealhulgas uue tõendusmaterjali sisulist uuesti läbivaatamist ja mille tulemuseks võib olla täitmismääruse tühistamine?
- b. Kas küsimuse 3a puhul kohaldatav kriteerium on see, kas tagaotsitava üleandmine rikuks tema põhiõigusi, mis tulenevad [EIÖK] artiklist 6 ja/või harta artiklist 47 ja artikli 48 lõikest 2, ning kui see nii on, siis kas asjaolu, et teise süüdimõistmise ja täitmismääruseni viinud menetlus toimus tagaselja ja et tagaotsitava üleandmise korral ei oleks tal õigust taotleda asja uuesti läbivaatamist või otsus edasi kaevata, on piisav, et vahistamismäärust täitev õigusasutus võiks teha järelduse, et üleandmine rikuks nende õiguste olemust?“

B. PH (C-515/21)

25. Poola õigusasutus taotleb põhikohtuasjas apellandina osaleva PH üleandmist selleks, et pöörata täitmisele vabadusekaotuslik karistus, ja on teinud sel eesmärgil Euroopa vahistamismääruse. Eelotsusetaotluse esitanud kohus (Court of Appeal (apellatsioonikohus)) on selles kontekstis vahistamismäärust täitev asutus.

26. PH mõisteti mais 2015 süüdi sama aasta jaanuaris toime pandud süüteo, mis seisnes teenustõkkerünnakus¹⁷ äriettevõtja vastu, millega kaasnes ähvardus rünnakut jätkata, kui PH-le ei tehta rahalist makset. Viitan sellele kuriteole kui „esimesele süüteo“.

¹⁷ Teenustõkkerünnak on küberrünnak, milles ründaja üritab teha masinat või võrguressurssi ettenähtud kasutajatele kättesaamatuks sel teel, et häirib ajutiselt või määramata aja vältel võrku ühendatud hosti teenuseid. Tüüpiliselt pannakse teenustõke toime nii, et saadetakse sihtmärgiks olevale masinale või ressursile ülemäärane päringuid, et süsteemid üle koormata ja takistada mõningate või kõikide õiguspäraste taotluste täitmist.

27. PH-le teatati sellest menetlusest nõuetekohaselt ja ta oli kohtus kohal. Talle mõisteti üheaastane vangistus viieaastase katseajaga. Ta ei kaevanud süüdimõistvat otsust ega karistust edasi.

28. Veebruaris 2017 tehti süüdimõistev kohtuotsus selle eest, mida ma jällegi nimetan „lähtesüüteks“. Nimelt mõisteti PH süüdi sissemurdmises haagissuvilasse ja sealt esemete varastamises ning teda karistati 14 kuu pikkuse vangistusega. Ta ei olnud kohtuistungist teadlik ning seetõttu ei olnud sellel isiklikult kohal ega esindatud.

29. Võttes arvesse, et lähtesüütegu pandi toime esimese süüteo katseajal, määras PH esimeses süüteos süüdi mõistnud kohus mais 2017, et tema vanglakaristus pööratakse täitmisele.¹⁸ PH ei olnud nendest menetlustest teadlik ja seetõttu ei olnud esimese süüteo eest määratud karistuse täitmisele pööramise otsusega lõppenud kohtuistungil kohal isiklikult ega ka õigusesindaja kaudu.

30. Veebruaris 2019 tehti Euroopa vahistamismäärus, taotlede PH üleandmist üksnes seoses esimese süüteo eest mõistetud vanglakaristusega. Lähtesüüteo eest mõistetud vanglakaristusega seoses ei ole Euroopa vahistamismäärust tehtud.

31. High Courti (kõrge kohus) (vahistamismäärust täitev õigusasutus esimeses kohtuastmes) palvel täpsustas Poola õigusasutus, et lähtesüüteos süüdimõistva otsuse edasikaebamise tähtaeg oli möödunud. Seesama vahistamismääruse teinud asutus lisas, et Poola õiguse kohaselt on igal osalisel õigus „pakkuda välja erakorraline õiguskaitsevahend (tagasipööramine, menetluse taasalustamise ettepanek)“. Ta ei andnud siiski täpsemat teavet selle menetluse kohta.

32. PH oli High Courti (kõrge kohus) menetluses enda üleandmise vastu, kuid edutult. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu menetluses on apellatsioonkaebus, millega on vaidlustatud High Courti (kõrge kohus) otsus täita Euroopa vahistamismäärus.

33. Neil asjaoludel otsustas Court of Appeal (apellatsioonikohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

- „1. Kas olukorras, kus tagaotsitava üleandmist taotletakse sellise vabadusekaotusliku karistuse kandmiseks, mis jäeti algusest peale tingimisi kohaldamata, kuid mis hiljem pöörati täitmisele seoses tagaotsitava järgneva süüdimõistmisega uues kuriteos, ja olukorras, kus täitmismäärus oli selle süüdimõistmise tõttu kohustuslik, kujutab järgneva süüdimõistmiseni viiv menetlus ja/või täitmismääruseni viiv menetlus endast osa „kohtulikust arutelust, mille tulemusel otsus tehti“, [vahistamismääruse raamotsuse] artikli 4a lõike 1 tähenduses?
2. Kas esimeses küsimuses kirjeldatud asjaoludel on vahistamismäärust täitval õigusasutusel õigus ja/või kohustus esitada päringuid selle kohta, kas teise süüdimõistmiseni viinud menetlus ja/või täitmismääruseni viinud menetlus, mis viidi läbi ilma tagaotsitavata, toimus kooskõlas [EIÕK] artikliga 6, ja eelkõige selle kohta, kas tagaotsitava puudumine neist menetlustest rikkus kaitseõigust ja/või tagaotsitava õigust õiglasele kohtupidamisele?
3. a. Kas esimeses küsimuses kirjeldatud asjaoludel on vahistamismäärust täitval õigusasutusel juhul, kui ta on kindel selles, et teise süüdimõistmise ja täitmismääruseni viinud menetlus ei toimunud kooskõlas [EIÕK] artikliga 6, ja eelkõige selles, et tagaotsitava puudumine rikkus kaitseõigust ja/või tagaotsitava õigust õiglasele kohtupidamisele, õigus ja/või

¹⁸ Selle lahendi kohta saadaval oleva teabe kohaselt nimetas vahistamismääruse teinud õigusasutus seda täitekorraldust „kohustuslikuks“.

kohustus a) keelduda tagaotsitava üleandmisest põhjusel, et selline üleandmine oleks vastuolus konventsiooni artikliga 6 ja/või Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikliga 47 ja artikli 48 lõikega 2, ja/või b) nõuda, et vahistamismääruse teinud õigusasutus esitaks üleandmise tingimusena kinnituse selle kohta, et tagaotsitaval on üleandmise korral õigus taotleda asja uuesti läbivaatamist või otsus edasi kaevata ning õigus osaleda sellel kohtulikul arutelul, mis võimaldab asja, sealhulgas uue tõendusmaterjali sisulist uuesti läbivaatamist ja mille tulemuseks võib olla täitmismääruse tühistamine?

- b. Kas küsimuse 3a puhul kohaldatav kriteerium on see, kas tagaotsitava üleandmine rikuks tema põhiõigusi, mis tulenevad konventsiooni artiklist 6 ja/või harta artiklist 47 ja artikli 48 lõikest 2, ning kui see nii on, siis kas asjaolu, et teise süüdimõistmise ja täitmismääruseni viinud menetlus toimus tagaselja ja et tagaotsitava üleandmise korral ei oleks tal õigust taotleda asja uuesti läbivaatamist või otsus edasi kaevata, on piisav, et vahistamismäärust täitev õigusasutus võiks teha järelduse, et üleandmine rikuks nende õiguste olemust?“

IV. Menetlus Euroopa Kohtus

34. Mõlemas kohtuasjas on põhikohtuasja pooled, Iirimaa ja Poola valitsus ning Euroopa Komisjon esitanud oma kirjalikud seisukohad. Kohtuistung peeti 13. juulil 2022 ning seal esitasid LU, PH, Iirimaa ja komisjon suulised seisukohad.

V. Analüüs

35. Käesolevas menetluses olevad liidetud kohtuasjad puudutavad mitut menetlust, mida võib kvalifitseerida vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõike 1 tähenduses „kohtulikuks aruteluks, mille tulemusel otsus tehti“. Esimeste menetluste tulemusel mõisteti esimese süüteo (esimeste süütegude) eest katseajaga vanglakaristus; isikud, kelle üleandmine on vaidluse all, olid nendes menetlustes kohal. Teiste menetluste tulemusel tehti lähtesüütegude suhtes süüdimõistvad otsused. Isikud, kelle üleandmine on vaidluse all, ei olnud nendes menetlustes kohal. Lõpuks otsustati kolmandates menetlustes tühistada esimese süüteo (esimeste süütegude) eest mõistetud vanglakaristuse katseaeg. Kohtuasjas C-514/21 tehti vanglakaristuse katseaja tühistamise otsus samas menetluses, mille tulemusel mõisteti isik süüdi lähtesüüteo ja mõisteti talle selle eest karistus, sama kohtu poolt. Kohtuasjas C-515/21 aga tegi katseaja tühistamise otsuse teine kohus teises menetluses, mis ei olnud lähtesüüteo menetlus.

36. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates on ilmne, et nende isikute osavõtuta toimunud igakordse kohtumenetlusega, kelle üleandmist taotletakse lähtesüütegude menetlustes, rikuti nende õigust õiglasele kohtulikule arutamisele. Nii soovib ta sisuliselt teada, kas ta võib keelduda vaidlusaluste Euroopa vahistamismääruste täitmisest kas otse vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõike 1 alusel (esimene küsimus) või EIÕK artikli 6 ning harta artiklite 47 ja 48 alusel (teine ja kolmas küsimus).

37. Annan Euroopa Kohtule seoses eelotsuse küsimustele vastamisega nõu järgmiselt. A jaos selgitan, miks vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõikes 1 kasutatud sõnastust „kohtulik arutelu, mille tulemusel otsus tehti“ tuleb tõlgendada nii, et see hõlmab sedalaadi menetlusi, mis on käesolevates kahes kohtuasjas seoses lähtesüütegudega vaidluse all. See tähendab, et vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõige 1 on mõlemas kohtuasjas käsitletavates olukordades kohaldatav ja et kui ükski selle raamotsuse artikli 4a lõike 1 punktide a–d tingimus

ei ole täidetud, on eelotsusetaotluse esitanud kohtul võimalus jätta apellandid vastavalt Poolale ja Ungarile üle andmata. Kuna kirjalikes seisukohtades, nagu ka kohtuistungil, keerles arutelu paljuski kolme asjakohase varasema kohtuasja – Tupikas,¹⁹ Zdziaszek²⁰ ja Ardic²¹ – ümber, pakun selles jaos välja oma seisukoha seoses nende asjakohasusega käesolevates kohtuasjades.

38. B jaos keskendun mõlemas kohtuasjas esitatud teisele ja kolmandale eelotsuse küsimusele, milles on minu arvates tõstatatud olulisi probleeme kogu Euroopa vahistamismääruse süsteemi seisukohast, nagu liidu seadusandja on selle kavandanud ja Euroopa Kohus seda tõlgendanud. Eelotsusetaotluse esitanud kohus ei sõnastanud neid küsimusi nii, et need olenevad sellest, kas vastus esimesele küsimusele on jaatav või eitav. Seda arvesse võttes annan oma vastused teisele ja kolmandale küsimusele mõlema stsenaariumi korral: juhuks, kui Euroopa Kohus leiab, et käesolevad liidetud kohtuasjad on vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõike 1 kohaldamisalas, nagu pakun välja mina, ning juhuks, kui Euroopa Kohus leiab, et need ei kuulu selle sätte kohaldamisalasse.

A. Esimene küsimus

39. Vahistamismääruse raamotsuses on ammendavalt sätestatud Euroopa vahistamismääruse täitmata jätmise kohustuslikud (artikkel 3) ja vabatahtlikud (artiklid 4 ja 4a) alused. Vahistamismääruse artikkel 4a, mida on palutud tõlgendada, on kohaldatav vaid juhul, kui üleantav isik ei viibinud kohal „kohtulik arutelul, mille tulemusel tehti otsus“, mille täitmise eesmärgil isiku üleandmist taotletakse.

40. Oma esimeses küsimuses palub eelotsusetaotluse esitanud kohus tõlgendada vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõikes 1 kasutatud mõistet „kohtulik arutelu, mille tulemusel otsus tehti“. Täpsemalt palub eelotsusetaotluse esitanud kohus selgitada selle mõiste ulatust ja seda, kas see hõlmab lähtesüütegude kohtulikke arutelusid. Samuti on asjakohane määrata kindlaks, kas mõiste „kohtulik arutelu, mille tulemusel otsus tehti“, hõlmab eraldi menetlusi, millega tühistati katseajad ja pöörati täitmisele vanglakaristused esimeste süütegude eest.

41. Kui vastus nendele küsimustele on jaatav, kuuluks olukord mõlemal juhul vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõike 1 esemelisse kohaldamisalasse. Seega määrab Euroopa Kohtu vastus kindlaks, kas vahistamismäärust täitval õigusasutusel on võimalus jätta vaidlusalused Euroopa vahistamismäärused täitmata, kui ta leiab, et tegu ei ole ühegagi selle raamotsuse artikli 4a lõike 1 punktides a–d loetletud olukordadest.

42. Vastan sellele küsimusele järgmiselt. Kõigepealt annan ülevaate senistest kohtuasjadest, milles Euroopa Kohus on tõlgendanud väljendit „kohtulik arutelu, mille tulemusel otsus tehti“. Seejärel pakun selle väljendi kohta välja üldkohaldatava tõlgenduse, mis on kooskõlas õigusega olla kohtulik arutelul kohal. Nagu tõendan, on see tõlgendus kooskõlas senise kohtupraktikaga. Kohtuasjas C-514/21 esitatud esimese küsimuse punkti b käsitlemisel arutlen ka selle üle, milline funktsioon on vahistamismääruse teinud riigi ametiasutuste kaalutusõigusel. Lõpuks käsitlen veel mõningaid kohtumenetluses tõstatatud mureküsimusi, nagu Euroopa vahistamismääruse süsteemi tõhusus ja karistamatuse oht.

¹⁹ 10. augusti 2017. aasta kohtuotsus Tupikas (C-270/17 PPU, EU:C:2017:628).

²⁰ 10. augusti 2017. aasta kohtuotsus Zdziaszek (C-271/17 PPU, EU:C:2017:629).

²¹ 22. detsembri 2017. aasta kohtuotsus Ardic (C-571/17 PPU, EU:C:2017:1026).

1. Senine kohtupraktika, milles on tõlgendatud väljendit „kohtulik arutelu, mille tulemusel otsus tehti“, ja selle kohaldatavus käesolevates asjades

43. Euroopa Kohus on juba mitu korda, sealhulgas kohtuotsustes Tupikas²², Zdziaszek²³ ja Ardic²⁴, tõlgendanud vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõikes 1 kasutatud mõistet „kohtulik arutelu, mille tulemusel otsus tehti“, pidades seda autonoomseks liidu õiguse mõisteks. Eelotsusetaotluse esitanud kohus on tõstatanud küsimuse, milline on nende kohtuotsuste mõju käesolevatele kohtuasjadele, ja selle üle arutlesid ka käesoleva menetluse osalised.

44. Euroopa Kohus leidis, et mõiste „kohtulik arutelu, mille tulemusel otsus tehti“, hõlmab nii apellatsioonimenetlust (kohtuasjas Tupikas) kui ka eraldi vabadusekaotuslike karistuste ühendamise suhtes otsuse tegemise menetlust (kohtuasjas Zdziaszek). Seda mõistet tõlgendades otsustas Euroopa Kohus aga, et see ei hõlma menetlusi, mis puudutavad ennetähtaegse vanglast vabastamise otsuse tühistamist (kohtuasjas Ardic).

45. Olukord käesolevates kohtuasjades sarnaneb eespool nimetatud kolme kohtuasjaga selles mõttes, et algne vanglakaristus mõisteti algul kohtumenetluses, milles isik süüdi mõisteti, ning seda muudeti hilisemas menetluses, milles ei vaadatud uuesti läbi süü tuvastamist, vaid üksnes vabadusekaotuse kestus. Seega tehti lõplik otsus karistuse kohta, nagu käesolevates kohtuasjades, mitme menetluse tulemusel.

46. Nendest sarnasustest hoolimata on nimetatud kohtuotsused ka eristatavad olukorrast, milles on esitatud käesolevad eelotsusetaotlused. Kõige olulisem on see, et üheski nendest kolmest kohtuasjast ei olenenud algul mõistetud vanglakaristuse muutmine süü tuvastamisest ning teise süüteo eest mõistetavast karistusest. Samuti tegi Euroopa Kohus nendes kohtuasjades otsused ainult nende konkreetseid asjaolusid arvesse võttes ega näinud ette selgeid või üksikasjalikke üldkriteeriume selle kohta, mis kujutab endast vahistamismääruse raamotsuse tähenduses „kohtulikku arutelu, mille tulemusel otsus tehti“. ²⁵ Sel põhjusel ei saa nendes kohtuasjades tehtud järeldusi käesolevatesse kohtuasjadesse automaatselt üle kanda.

47. Järgmiseks pakun kõigepealt välja üldkohaldatava tõlgenduse väljendile „kohtulik arutelu, mille tulemusel otsus tehti“, ja tõendan seejärel, et see tõlgendus, isegi kui see ei tulene otseselt varasematest kohtuotsustest, ei ole nendega vastuolus.

2. Väljapakutav tõlgendus mõistele „kohtulik arutelu, mille tulemusel otsus tehti“

48. Vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõikes 1 kasutatud väljendi „kohtulik arutelu, mille tulemusel otsus tehti“, tõlgendamisel pean oluliseks keskenduda sellele, *miks* liidu õigussüsteem kaitseb isiku õigust olla kohtulik arutelul kohal kui põhiõigust.

49. Kohtuasjas Tupikas selgitas Euroopa Kohus, et „asjaomane isik [peab] saama täiel määral tõhusalt kasutada oma kaitseõigusi, et oma seisukohti tõhusalt kaitsta ja mõjutada selliselt lõplikku otsust, mis võib talle kaasa tuua tema isikuvabaduse piiramise“. ²⁶ Euroopa Kohus lisas

²² 10. augusti 2017. aasta kohtuotsus Tupikas (C-270/17 PPU, EU:C:2017:628).

²³ 10. augusti 2017. aasta kohtuotsus Zdziaszek (C-271/17 PPU, EU:C:2017:629).

²⁴ 22. detsembri 2017. aasta kohtuotsus Ardic (C-571/17 PPU, EU:C:2017:1026).

²⁵ Mitsilegas, V., „Autonomous concepts, diversity management and mutual trust in Europe’s area of criminal justice“, *Common Market Law Review*, 57. kd (1), 2020, lk 45–78, lk 62.

²⁶ 10. augusti 2017. aasta kohtuotsus Tupikas (C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, punkt 84); kohtujuristi kursiiv.

oma otsuses *Zdziaszek*, et asjaomane isik peab saama tõhusalt kasutada oma kaitseõigusi, kui tehakse otsuseid, mis mõjutavad karistuse kestust, *kuna sellel võivad olla asjaomase isiku jaoks olulised tagajärjed*.²⁷

50. Minu arvates – ja seda kinnitab viidatud kohtupraktika – on õiguses olla kohtulik arutelul kohal kesksed isiku võimalused mõjutada kohtunikku, kelle pädevuses on tuvastada selle isiku süü ja mõista talle karistus. Seepärast, eriti kui otsus on seotud isikult vabaduse võtmisega, peab tal olema võimalus seda lõppotsust isiklikult mõjutada. Kui lõppotsus tuleneb mitmest menetlusest, peab sellel isikul olema võimalus osaleda kõigis neist.

51. Vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõike 1 eesmärk on kaitsta seda õigust olla kohtulik arutelul kohal seoses üleandmismenetlusega, mille eesmärk on viia täide isikult vabadust võttev karistus. Seepärast tuleb mõistet „kohtulik arutelu, mille tulemusel otsus tehti“, käsitada nii, et see hõlmab igat sammu menetluses, mis aitab kaasa lõppotsusele isikult vabaduse võtmiseks vahistamismääruse teinud riigis.

52. Otsus, millega tühistatakse algul katseajaga määratud vanglakaristuse katseaeg, on asjaomaselt isikult vabadust võttev. Minu arvates on kriitiliselt tähtis, et asjaomane isik oleks kohal kõikides staadiumides, mis on selle otsuse tegemise seisukohast määrava tähtsusega.

53. Seda arvesse võttes teen ettepaneku tõlgendada vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõikes 1 kasutatud väljendit „kohtulik arutelu, mille tulemusel otsus tehti“, kui igat sammu menetluses, millel on määrav mõju lõppotsusele isikult vabaduse võtmise kohta.

54. See tähendab, et kõik menetlused, mis on osa nendest kohtuasjadest – kohtulikud arutelud, milles on mõistetud algne tingimisi katseajaga vanglakaristus, kohtulikud arutelud, milles on mõistetud samadele isikutele karistused lähtesüütegude eest, ja algset katseajaga mõistetud vanglakaristust muutvad menetlused (kui need on eraldiseisvad) – on, nagu komisjon on välja pakkunud, „kohtulikud arutelud, mille tulemusel otsus tehti“. Need on kõik määravad seoses vabaduse võtmisega, mille jaoks asjaomaste isikute üleandmist taotletakse.

55. Euroopa Kohtu praktika, mis käsitleb mõistet „kohtulik arutelu, mille tulemusel otsus tehti“, võimaldab ja isegi toetab seda väljapakutud tõlgendust.

3. *Senine kohtupraktika, mis toetab väljapakutud tõlgendust*

a) Kas „kohtulik arutelu, mille tulemusel otsus tehti“, võib hõlmata mitut menetlust?

56. Kohtuotsuses *Tupikas* otsustas Euroopa Kohus: „[...] olukorras, kus menetlus on toimunud mitmes kohtuastmes, milles on tehtud üksteisele järgnevad otsused, millest vähemalt üks on tehtud tagaselja, [tuleb] mõista [vahistamismääruse raamotsuse] artikli 4a lõike 1 tähenduses „kohtuliku aruteluna, mille tulemusel otsus tehti“, menetlust, milles tegi kohus [...] lõpliku otsuse [...]“.²⁸

57. See lause võiks viidata, nagu oleks vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõike 1 kohaldatavuse kindlaksmääramisel asjakohane vaid viimane menetlus.

²⁷ 10. augusti 2017. aasta kohtuotsus *Zdziaszek* (C-271/17 PPU, EU:C:2017:629, punktid 87 ja 91).

²⁸ 10. augusti 2017. aasta kohtuotsus *Tupikas* (C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, punkt 81).

58. Ent kohtuotsuses *Zdziaszek*, mis tehti samal päeval kui kohtuotsus *Tupikas*, selgitas Euroopa Kohus: „[...] tuleb asuda seisukohale, et sellisel juhul, nagu põhikohtuasjas käsitletav – kus apellatsioonimenetluse tulemusel, mille jooksul asi uuesti sisuliselt läbi vaadati, tehti asjaomase isiku süü küsimuses lõplik otsus ja mõisteti talle ühtlasi vabadusekaotuslik karistus, mille määra siiski muudeti hilisema otsusega, mille pädev kohus tegi hiljem, kasutades talle antud kaalutusõigust, määrates selles otsuses kindlaks karistuse lõpliku määra –, tuleb neid kahte otsust [vahistamismääruse raamotsuse] artikli 4a lõike 1 kohaldamisel arvesse võtta.“²⁹

59. Seega näib Euroopa Kohus olevat seisukohal, et vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõike 1 kohaldamiseks on menetluse mitu staadiumi kõik asjakohased, kui need on isikult vabadust võtva karistuse seisukohast määrava tähtsusega. Osundatud lõiku kohtuotsusest *Tupikas* tuleb niisiis käsitada selle kohtuasja kontekstis: Euroopa Kohus vastas eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimusele selle kohta, kas apellatsioonimenetlus on „kohtulik arutelu, mille tulemusel tehti otsus“, kui isik oli kohal esimeses astmes, kuid mitte apellatsiooniastmes. See seisukohaväljendus ei takista väljapakutud tõlgendust, mille kohaselt hõlmab väljend „kohtulik arutelu, mille tulemusel otsus tehti“, kõiki menetlusi, mis viivad otsuseni isikult vabaduse võtmise kohta.³⁰

60. Käesolevad kohtuasjad erinevad varasematest selle poolest, et lähtesüütegude kohtulikkude arutelu, mis toimus tagaselja, ei viidud läbi seoses katseajaga vanglakaristusega, mille jaoks tehti Euroopa vahistamismäärus. Nende kohtulike arutelude mõju lõppotsusele esimese süüteo (esimeste süütegude) eest mõistetud karistuse kohta oli kõigest sattumuslik. Samal ajal oli see ka määrav.

61. Senine kohtupraktika küll ei lahenda otseselt küsimust, kas niisugune kohtulik arutelu on selline, „mille tulemusel otsus tehti“, kuid sellega ei ole ka vastuolus tõlgendus, mille kohaselt see mõiste hõlmab niisugust kohtulikkude arutelu, kui see on karistuse kohta tehtava lõppotsuse seisukohast määrav.

62. Otsused, millega tühistati esimese süüteo (esimeste süütegude) eest mõistetud karistuste katseaeg, olenesid lähtesüütegude toimepaneku süü tuvastamisest teises kohtumenetluses ning nende süütegude eest mõistetud karistuse laadist ja kestusest. Kuna lähtesüütegeid käsitletud kohtumenetlused olid esimese süüteo (esimeste süütegude) eest mõistetud karistuste katseaja tühistamise otsuste määrav osa, on need vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõike 1 tähenduses osa „kohtulikust arutelust, mille tulemusel otsus tehti“.

²⁹ 10. augusti 2017. aasta kohtuotsus *Zdziaszek* (C-271/17 PPU, EU:C:2017:629, punkt 93).

³⁰ Samuti tuleneb senisest kohtupraktikast selgelt, et vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõike 1 tähenduses „otsus“ võib olla seotud kas lõpliku süü tuvastamisega või lõpliku karistuse mõistmisega või mõlemaga. Vt 10. augusti 2017. aasta kohtuotsus *Tupikas* (C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, punktid 78 ja 83) ning 10. augusti 2017. aasta kohtuotsus *Zdziaszek* (C-271/17 PPU, EU:C:2017:629, punkt 94). Käesolevates kohtuasjades käsitlevad eelotsuse küsimused otsuseid, mis on seotud esimese süüteo (esimeste süütegude) eest mõistetud vanglakaristustega, mitte süüteo osas süü tuvastamise otsuseid.

b) Kas vanglakaristuse katseaja tühistamise otsused on kõigest karistuse täideviimise viis ega ole seega hõlmatud mõistega „kohtulik arutelu, mille tulemusel otsus tehti“?

63. Kohtuotsuses *Zdziaszek*³¹ eristas Euroopa Kohus Euroopa Inimõiguste Kohtu (edaspidi „EIK“) praktikale viidates³² ühest küljest lõppotsust, millega määratakse kindlaks mõistetava karistuse laad ja määr, ning teisest küljest mõistetava vabadusekaotusliku karistuse täideviimise viisi. Ta järeldas, et „kohtulik arutelu, mille tulemusel otsus tehti“, hõlmab esimesena nimetatud menetluste rühma, kuid mitte teisenä nimetatut.³³

64. Sellel otsustusel oli määrav tähtsus kohtuasjas *Ardic*. Põhimõtteliselt keskendus eelotsusetaotluse esitanud kohus, nagu ka kõik Euroopa Kohtu menetluse osalised, sellest kohtuotsusest tulenevatele järeldustele käesoleva kahe liidetud kohtuasja lahendamisel.

65. Kohtuasjas *Ardic* oli vaidluse all ennetähtaegse vanglast vabastamise tühistamine. Saksamaa kodanikule S. *Ardic*ile oli mõistetud kahe kohtuotsusega vanglakaristus Saksamaal. Kui ta oli osa sellest karistusest ära kandnud, peatati ülejäänud osa täitmine. Nimelt on Saksamaa õiguses lubatud vabadusekaotuslik karistus pärast selle teatava osa kandmist, kui lisatingimused on täidetud, tingimisi peatada ja isik tingimisi vabastada.³⁴

66. S. *Ardic* aga ei täitnud tingimisi vabastamise tingimusi. Seetõttu tühistas Saksamaa kohus tema tingimisi vabastamise menetluses, kus S. *Ardic* ise kohal ei olnud. Euroopa Kohtul tuli kohtuasjas *Ardic* vastata *Rechtbank Amsterdam* (*Amsterdam* esimese astme kohus, *Madalmaad*) menetluses tekkinud küsimusele, kas tingimisi vabastamise tühistamise menetlus kujutab endast vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõike 1 tähenduses „kohtuliku arutelu, mille tulemusel otsus tehti“.

67. Euroopa Kohus kordas oma otsuses *Ardic*, et EIK praktika kohaselt ei ole EIÕK artikli 6 lõige 1 kohaldatav vabadusekaotuslike karistuste täideviimise viiside või täitmisele pööramise korra suhtes, mis ei kuulu seetõttu ka vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõike 1 kohaldamisalasse.³⁵ Seda loogikat S. *Ardic* olukorra suhtes rakendades leidis Euroopa Kohus, et nimetatud asjas vaidluse all olnud otsus ei kuulu vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõike 1 kohaldamisalasse.

68. Kohtuotsus *Ardic* väärleb mõningast kriitikat. Näiteks ei ole kaugeltki selge, miks on vaja kanda EIK praktika, milles on tõlgendatud (EIÕK artikli 6 kohaldamisel asjakohast) väljendit „kriminaalsüüdistus“, automaatselt üle vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõike 1 tõlgendamisele.³⁶ Samuti näib keeruline põhjendada, miks Euroopa Kohtu tugines oma järelduses, et tingimisi vabastamist tühistav otsus on karistuse täideviimise viis, peaaegu üksnes

³¹ 10. augusti 2017. aasta kohtuotsus *Zdziaszek* (C-271/17 PPU, EU:C:2017:629, punkt 85 ja 87).

³² Euroopa Kohus viitas järgmistele EIK otsustele: EIK 21. septembri 1993. aasta otsus *Kremzow vs. Austria*, CE:ECHR:1993:0921JUD001235086, punkt 67 (mis puudutas isiku puudumist apellatsioonimenetluse istungilt, millel arutati pikaajalise vanglakaristuse muutmist eluaegseks vangistuseks ja otsustati, kas see karistus kuulub täitmisele tavalises vanglas või vaimuhaiglas, mille EIK leidis olevat EIÕK artikli 6 lõike 1 rikkumise; EIK 3. aprilli 2012. aasta otsus *Boulois vs. Luksemburg*, CE:ECHR:2012:0403JUD003757504, punkt 87 (seoses olukorraga, kus jäeti rahuldamata taotlus kinnipeetava ühepäevaseks lühiajaliseks väljasõiduks, mis leiti mitte kuuluvat EIÕK artikli 6 lõike 1 karistusõigusliku osa alla), ning EIK 28. novembri 2013. aasta otsus *Dementyev vs. Venemaa*, CE:ECHR:2013:1128JUD004309505, punkt 23 (mis puudutas isiku puudumist kohtuistungilt, millel määrati kogukaristus, mis leiti kuuluvat EIÕK artikli 6 lõike 1 karistusõigusliku osa alla).

³³ 10. augusti 2017. aasta kohtuotsus *Zdziaszek* (C-271/17 PPU, EU:C:2017:629, punkt 85).

³⁴ S. *Ardic* juhtumi suhtes asjakohase õigusliku raamistiku tutvustust vt 22. detsembri 2017. aasta kohtuotsuses *Ardic* (C-571/17 PPU, EU:C:2017:1026, punktid 19–30) ja kohtujurist *Bobeki* ettepanekus kohtuasjas *Ardic* (C-571/17 PPU, EU:C:2017:1013, punktid 29–33).

³⁵ 22. detsembri 2017. aasta kohtuotsus *Ardic* (C-571/17 PPU, EU:C:2017:1026, punkt 75).

³⁶ Sellega seoses juhin lugeja tähelepanu kohtujurist *Bobeki* ettepanekule kohtuasjas *Ardic* (C-571/17 PPU, EU:C:2017:1013, punkt 46).

EIK otsusele kohtuasjas *Boulois vs. Luksemburg*,³⁷ mis puudutas olukorda, kus oli jäetud rahuldamata taotlus kinnipeetava ühepäevaseks lühiajaliseks väljasõiduks.³⁸ Siiski ei oleks kohtuotsuse Ardic taandamine formalistlikule käsitusele, mille kohaselt peaksid otsused alati liigituma kas „karistuse täideviimise viisi“ või „karistuse laadi ja kestuse“ kasti, kooskõlas Euroopa Kohtu põhjenduste loogikaga.

69. Euroopa Kohtu olulisim järeldus kohtuotsuses Ardic on minu arvates see: „Eelneva valguses tuleb asuda seisukohale, et [vahistamismääruse raamotsuse] artikli 4a lõike 1 puhul ei hõlma seal kasutatud mõiste „otsus“ otsust, mis puudutab varasema kohtuotsusega mõistetud vabadusekaotusliku karistuse täideviimise viise või täitmisele pööramise korda, *välja arvatud juhul, kui selle otsuse eesmärgiks või mõjuks on kõnealuse karistuse liigi või määra muutmine ning selle otsuse teinud kohtul on selles suhtes kaalutusõigus*.“³⁹

70. Ühest küljest karistuste täideviimist käsitlevate otsuste ja teisest küljest karistuse laadi ja kestust käsitlevate otsuste formaalsel eristamisel ei tundunud olevat määravat tähtsust selle tuvastamisel, kas vaidlusalune otsus on „otsus“ vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõike 1 tähenduses. Oluline oli see, et otsuse *eesmärk* või *tagajärg* on varem mõistetud karistuse muutmine. Samuti oli oluline, et karistuse muutmine ei ole automaatne, vaid oleneb otsust tegeva asutuse kaalutlusest, mille juurde tulen edaspidi käesolevas ettepanekus tagasi.

71. Olenemata sellest, kas nõustuda selle tõlgenduse kohaldamisega olukorrale kohtuasjas Ardic, näib, et nimetatud kohtuasjas mõjutab Euroopa Kohut see, et S. Ardic lahkus Saksamaalt ja rikkus seega selgelt oma tingimisi vabastamise tingimusi.⁴⁰ Seetõttu ei põhjendanud tingimisi vabastamise tühistamist ühe või teise kohtu otsus, vaid see, et S. Ardic selgelt rikkus oma tingimisi vabastamise tingimusi.

72. See kohtuasja Ardic konkreetsetel asjaoludel tehtud järeldus ei tähenda, et menetlused käesolevates asjades, nii seoses lähtesüütegudega kui ka vanglakaristuste katseaja tühistamisega pärast nendes süütegudes süüdimõistmist, ei kuulu vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõike 1 kohaldamisalasse.

73. Lähtesüütegeid käsitletud kohtumenetluste *tagajärg* oli see, et esimestes kohtumenetlustes mõistetud karistuste muutmine muutus kas vältimatuks või vähemalt võimalikuks. Seetõttu oleks tulnud anda nendele isikutele võimalus end lähtesüütegude kohtulikes aruteludes kaitsta.⁴¹ Nendel kohtulikel aruteludel kohal olemine oli mõistagi oluline seoses nende isikute kaitseõigustega lähtesüütegude endi osas, ent see ei ole vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a

³⁷ EIK 3. aprilli 2012. aasta otsus *Boulois vs. Luksemburg*, CE:ECHR:2012:0403JUD003757504, punkt 87. Väärrib märkimist, et EIK praktika ei ole määrav, kui küsimus on selge eeskirja kehtestamises selle kohta, mis kujutab endast karistuse laadi või kestust käsitlevat otsust erinevalt otsusest, mis käsitleb karistuse täideviimise viisi.

³⁸ Mis on vaevalt võrreldav ülejäänud vanglakaristuse peatamisega, nagu LU oma kirjalikes seisukohtades õigesti märkis.

³⁹ 22. detsembri 2017. aasta kohtuotsus Ardic (C-571/17 PPU, EU:C:2017:1026, punkt 77); kohtujuristi kursiiv.

⁴⁰ Vt sellega seoses 22. detsembri 2017. aasta kohtuotsus Ardic (C-571/17 PPU, EU:C:2017:1026, punkt 80). Kõik Euroopa Kohtu menetluse osalised olid nõus, et kohtuasja Ardic saab faktiliste asjaolude põhjal eristada käesolevast kahest kohtuasjast. Nimelt ei põhinenud tingimisi vabastamise tühistamine kohtuasjas Ardic süü tuvastamisel, vaid hoopis järgnes selle tuvastamisele, et S. Ardic on oma tingimisi vabastamise tingimusi rikkudes Saksamaalt lahkunud. Käesolevas kahes asjas tuleneb tühistamine kriminaalmenetlusest, mille tulemusel tuvastati süü, kuid mille arutelul kaks apellanti kohal ei viibinud.

⁴¹ Seda järeldust ei muuda asjaolu, et üleantavad isikud teadsid, et uues süüteoos süüdimõistmisega kaasneb või võib kaasneda esimese vanglakaristuse katseaja tühistamine. Kohtuotsuse Ardic punktis 83 asus Euroopa Kohus seevastu seisukohale, et S. Ardici teadlikkus sellest, et ta ei saa riigist lahkuda, on argument selle kasuks, et vabastamisotsuse tühistamise otsus jääks vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõike 1 kohaldamisalast välja. Seda aga võib seletada Euroopa Kohtu järeldusega, et niisuguse vabastamistingimuste rikkumise tõttu tühistus vabastamine automaatselt. Käesolevates asjades aga olenes katseaja tühistamine kohtu järeldusest, et isik on süüdi süüteoos, mille tagajärg oli vanglakaristus. S. Ardic ei saanud muuta asjaolu, et ta oli riigist lahkunud, käesolevate kohtuasjade apellandid aga võisid mõjutada enda süü kohta tehtavat otsust ja karistust lähtesüütegude kohtulikul arutelul kohal olles.

lõike 1 seisukohast oluline. Oluline on see, et nende kaitse lähtesüütegude kohtulikul arutamisel oleks võinud mõjutada esimeste süütegude eest mõistetud karistuste muutmist, mille suhtes tehti Euroopa vahistamismäärused.⁴²

74. Mis puudutab katseaja tühistamist käsitletud menetlusi, kui need viiakse läbi lähtesüütegude kohtulikest aruteludest eraldi, on nende *eesmärk* just nimelt karistust puudutava varasema otsuse võimalik muutmine. Seega, kui otsust tegeval asutusel on katseaja tühistamise otsuse suhtes kaalutusõigus, on need menetlused hõlmatud Euroopa Kohtu seisukohaga kohtuotsuses Ardic, nagu seda on osundatud käesoleva ettepaneku punktis 69.

75. Kokkuvõttes, senine kohtupraktika ei välista, vaid isegi toetab järeldust, et „kohtulik arutelu, mille tulemusel otsus tehti“, on iga menetlus, mis (oma tagajärje või eesmärgiga) määravalt mõjutab niisugust lõplikku otsust, millega mõistetakse vanglakaristus, mille suhtes tehakse Euroopa vahistamismäärus.

76. Seetõttu ei saa aktsepteerida justiits- ja võrdõiguslikkuse ministri ja Iirimaa argumente, milles on viidatud kohtuotsusele Ardic järeldamiseks, et käesolevad liidetud kohtuasjad kujutavad endast lihtsalt täideviimise viisi ja jäävad seega väljapoole vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõike 1 kohaldamisala.

77. Seepärast võib LU ja PH ilmajätmine võimalusest end lähtesüütegude kohtulikes aruteludes kaitsta olla põhjendus Euroopa vahistamismääruse täitmisest keeldumiseks juhul, kui ükski vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõike 1 punktides a–d sätestatud tingimus ei ole täidetud.

4. Karistuse muutmise üle otsustava asutuse kaalutusõigus

78. Kohtuasjas C-514/21 esitatud esimese küsimuse punktis b soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus kindlaks teha, mil määral puutub asjasse vahistamismääruse teinud riigi kohtu võimaliku kaalutusõiguse olemasolu, kui ta otsustab katseaja tühistamise üle.

79. Nagu eespool on seoses kohtuotsuse Ardic tagajärgedega käesolevate kohtuasjade suhtes selgitatud, on otsust tegeva asutuse kaalutusõigus oluline seoses otsuse kvalifitseerumisega vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõike 1 kohaldamisalasse kuuluvaks. Siiski ei tähenda katseaja tühistamise üle otsustava asutuse kaalutusõigus, millega näib olevat tegu kohtuasjas C-514/21, seda, et lähtesüütegude kohtulik arutelu ei kuulu vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõike 1 kohaldamisalasse.

80. Lubatagu mul selgitada.

81. Katseaja tühistamise otsuseid, olgu need automaatsed (nagu kohtuasjas C-515/21) või otsustava asutuse kaalutleda (nagu kohtuasjas C-514/21), ei oleks saanud teha, kui ei oleks tuvastatud süüd lähtesüütegudes ja mõistetud nende eest vanglakaristusi. Kui isikud, kelle üleandmist taotletakse, oleksid viibinud lähtesüütegude kohtulikel aruteludel, oleksid nad

⁴² Kaks apellanti põhikohtuasjades väitsid, et esimese süüteo (esimeste süütegude) eest mõistetud vabadusekaotusliku karistuse aktiveerumine tuleneb otseselt teisest süüdimõistmisest ja et need on seetõttu teineteisega nii tihedalt seotud, et teist süüdimõistmist tuleb Euroopa vahistamismääruste üle otsustamisel arvesse võtta. Samamoodi on eelotsusetaotluse esitanud kohus seisukohal, et nende kahe kohtumenetluse vahel on olemas tihe seos, mille tõttu võib teist menetlust iseloomustada kui kohtulikku arutelu, milles otsus tehti. Olen nende argumentidega nõus.

võib-olla suutnud tõendada oma süü puudumist või mõjutada karistust. Põhjus on selles, et lähtesüütegude suhtes otsuse teinud kohtul oli teatav kaalutusõigus karistuse laadi ja määra suhtes.⁴³

82. Kui süü lähtesüütegudes ei oleks tuvastatud või kui karistus oleks olnud üksnes rahaline, ei oleks katseaja tühistamise menetlust toimunudki. Lähtesüütegude kohtulikud arutelud (sellest ka see, et neid niimoodi nimetan) olid menetlused, millest lähtus esimese süüteo (esimeste süütegude) eest mõistetud karistuste muutmise.

83. Selgelt on see nii olukorras, kus katseage tühistub automaatselt. Ent see on nii ka olukorras, kus otsust tegeval asutusel on katseaja tühistamise suhtes kaalutusõigus. Seda kaalutusõigust ei oleks tekkinud, kui ei oleks olnud lähtesüütegude eest mõistetud karistust. See on põhjus, miks asjaomased isikud oleksid pidanud selleks, et nende kaitseõigused oleksid nõuetekohaselt tagatud, saama olla kohal *nii* lähtesüütegude kohtulikul arutamisel *kui ka* eraldi menetlustes, milles muudeti esimest vanglakaristust, kui asutustel oli nendes viimati nimetatud menetlustes kaalutusõigus.

84. Seega ei muuda katseaja tühistamise üle otsustava asutuse kaalutusõigus järeldust, et lähtesüütegude kohtulikud arutelud kuuluvad vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõike 1 kohaldamisalasse. Oluline on see aga otsuse tegemisel selle kohta, kas väljend „kohtulik arutelu, mille tulemusel otsus tehti“, hõlmab ka niisuguseid menetlusi, kui need viiakse läbi eraldi, nagu näib olevat kohtuasjas C-515/21.⁴⁴

85. Isik, kelle vabadus on kaalul, peaks saama selles menetluses isiklikult kohal olla, kui otsust tegeval ametiasutusel on pärast seda, kui on tuvastatud süü lähtesüütegudes, õigus jätta vanglakaristuse katseage tühistamata või see ainult osaliselt tühistada. Seepärast on ka niisugused menetlused „kohtulikud arutelud, mille tulemusel otsus tehti“, nagu ka lähtesüütegude kohtulikud arutelud, ja üleantavale isikule tuleb anda mõlemas menetluses võimalus kohal viibida.

86. Seevastu juhul, kui vanglakaristuse katseaja tühistamine on kõigest deklaratiivne ja tuleneb automaatselt süü tuvastamisest lähtesüütegudes ja nende eest karistuse mõistmises, on üksnes see viimati nimetatud kohtulik arutelu (ja mitte katseaja tühistamise menetlus, kui see viiakse läbi eraldi) vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõike 1 tähenduses „kohtulik arutelu, mille tulemusel otsus tehti“. Sellise olukorraga näib olevat tegu kohtuasjas C-515/21.

5. Euroopa vahistamismääruse mehhanismi tõhusus

87. Euroopa Kohus on oma otsuses Ardic hoianud, et mõiste „kohtulik arutelu, mille tulemusel otsus tehti“, ülemäärane laiendamine võib ohustada Euroopa vahistamismääruse mehhanismi tõhusust.⁴⁵

88. Olen nõus, et vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõike 1 ulatust ei tohiks tõlgendada laialt, kuna see on erand üldreeglist, mille kohaselt peab vahistamismäärust täitev asutus usaldama vahistamismääruse teinud asutust ja täitma Euroopa vahistamismääruse

⁴³ Seda illustreerib selgelt olukord kohtuasjas C-514/21, kus esimese astme kohus, olles tuvastanud süü lähtesüütegudes, mõistis karistuseks ainult trahvi, samas kui apellatsioonikohus muutis selle karistuse vanglakaristuseks.

⁴⁴ Saadaoleva teabe kohaselt viidi katseaja tühistamise menetlus kohtuasjas C-515/21 läbi eraldi, kuid otsuse teinud kohtunikule ei jäänud selles kaalutusruumi.

⁴⁵ 22. detsembri 2017. aasta kohtuotsus Ardic (C-571/17 PPU, EU:C:2017:1026, punkt 87). Vt samuti kohtujurist Richard de la Touri ettepanek kohtuasjas Puig Gordi jt (C-158/21, EU:C:2022:573, punkt 12).

automaatselt.⁴⁶ Siiski oli sellesse raamotsusesse artikli 4a lisamise eesmärk mitte ainult tõhustada Euroopa vahistamismääruse mehhanismi, vaid ka laiendada kaitset, mida võimaldab õigus olla kohtumenetluses kohal.⁴⁷

89. Sellega seoses väärrib tähelepanu, et artikli 4a lõiget 1 vahistamismääruse raamotsuse algredaktsioonis ei olnud, vaid see lisati muutva raamotsusega 2009/299. Selle 2009. aasta muudatuse eesmärk oli „sätestada selged ja ühtsed põhjused selliste otsuste mittetunnustamiseks, mis tehti pärast kohtulikku arutelu, millele asjaomane isik isiklikult ei ilmunud“,⁴⁸ mis kehtib kriminaalasjades tehtavat õiguslast koostööd käsitlevate erinevate liidu õigusaktide suhtes.⁴⁹

90. Eespool nimetatud muudatustest tulenev vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõige 1 ühtlustab tingimused, mille kohaselt on Euroopa vahistamismäärust täitval asutusel mis tahes liikmesriigis lubatud jätta arvesse võtmata vahistamismääruse teinud riigi kohtu otsus, mis on tehtud tagaseljamenetluses. Muudatuses on arvesse võetud seda, et õigus ilmuda isiklikult kohtulikule arutelule on osa EIÖK artiklist 6, nagu EIK on seda tõlgendanud, kuid ka seda, et nimetatud õigus ei ole absoluutne.⁵⁰

91. Nimelt võib süüdistatav sõnaselgelt või vaikimisi, kuid üheselt omal vabal tahtel loobuda enda õigusest olla kohtulikult arutelul kohal.⁵¹

92. Selle tõendamiseks on vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõikes 1 ette nähtud regulatsioon olukordadeks, kus vahistamismäärust täitev asutus peab järeldama, et isik, kelle üleandmist Euroopa vahistamismääruses taotletakse, loobus oma õigusest ilmuda isiklikult kohtulikule arutelule (või asja uuesti läbivaatamisele) vahistamismääruse teinud liikmesriigis (vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõike 1 punktid a–c). Kui üks nendest tingimustest on täidetud või kui on olemas võimalus asja uuesti läbivaatamiseks vahistamismääruse teinud liikmesriigis pärast isiku üleandmist (vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõike 1 punkt d), peab vahistamismäärust täitev asutus Euroopa vahistamismääruses nimetatud isiku üle andma.⁵² Põhjus on selles, et kui üks nendest tingimustest on täidetud, anti (või antakse) isikule võimalus viibida kohtulikult arutelul ja mõjutada lõppotsust. Seevastu, kui ükski nendest tingimustest ei ole täidetud, siis – ja ainult siis – võimaldab vahistamismääruse raamotsus vahistamismäärust täitval asutusel isiku üleandmisest keelduda.

93. Seega sillutab vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõige 1 teed ühtlustatud ja hõlpsale üleandmisele, kuid samal ajal austab ka kõrgel tasemel kaitset, mida võimaldatakse kuritegudes süüdistatavatele isikutele, kellele antakse võimalus end kohtumenetluses kaitsta.

94. Seetõttu ei saa Euroopa vahistamismääruse mehhanismi tõhusust saavutada isikutele liidu konstitutsioonilise korra kohaselt kuuluvate põhiõiguste arvelt.

⁴⁶ Vahistamismääruse raamotsuse artikli 1 lõige 2.

⁴⁷ Vt seoses sellega raamotsuse 2009/299 põhjendus 4, milles on muu hulgas märgitud, et „[r]aamotsuse eesmärk on viimistleda nimetatud ühtsete põhjuste määratlust, mis võimaldaksid täidesaatval asutusel otsust täita, vaatamata sellele, et isik kohtulikult arutelul ei viibinud, austades täielikult isiku õigust kaitsele. [...]“.

⁴⁸ Raamotsuse 2009/299 põhjendus 4.

⁴⁹ Raamotsuse 2009/299 põhjendused 3 ja 5,

⁵⁰ Vt raamotsuse 2009/299 põhjendus 1.

⁵¹ 24. mai 2016. aasta kohtuotsus Dworzecki (C-108/16 PPU, EU:C:2016:346, punkt 42).

⁵² Samu tingimusi näib olevat korratud direktiivis 2016/343. Vt iseäranis selle artikli 8 lõige 2 ja artikkel 9.

95. Euroopa Liidu arusaam sellest, millised aktsepteeritavad piirid on õigusel olla kohtulik arutelul kohal, väljendub selgelt vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõike 1 punktides a–d. Need piirid on kehtestatud EIÕK artikliga 6 ettenähtust kõrgemal kaitsetasemel.⁵³ Seda liidu seadusandja tehtud valikut kinnitati direktiiviga 2016/343.⁵⁴

96. Isikule, kellelt võidakse võtta vabadus, tuleb anda tegelik võimalus sellist otsust mõjutada. Nagu olen selgitanud, on selleks vaja, et sellel isikul oleks võimalus viibida kohal kõikides menetlustes, mis määravalt mõjutavad temalt vabaduse võtmise otsust.

97. Seega, isegi kui saaks väita, et Euroopa vahistamismääruse süsteem oleks tõhusam siis, kui lähtesüütegude kohtulikud arutelud ei oleks osa „kohtulikust arutelust, mille tulemusel otsus tehti“, oleks niisugune tõlgendus vastuolus kaitsetasemega, mida võimaldab liidu tasandil ühtlustatud õigus viibida kohtulik arutelul.

98. Liidu seadusandja valitud kaitsetaset, mis kehtib kõikides liikmesriikides, ei saa vähendada põhjusel, et tuntakse muret Euroopa vahistamismääruse tõhusa toimimise pärast.

99. Sel põhjusel ei saa nõustuda argumendiga, et tõlgendus, mille kohaselt peetakse „kohtulikuks aruteluks, mille tulemusel otsus tehti“, iga menetlust, mis võib mõjutada isikult vabaduse võtmise otsust, ohustab Euroopa vahistamismääruse mehhanismi.

6. Karistamatuse oht

100. Mida arvata karistamatusest? Kas LU ja PH saaksid hoida kõrvale vanglakaristusest, mida nad pidid vahistamismääruse teinud liikmesriikides kandma, kui lähtesüütegude kohtulikud arutelud oleksid hõlmatud mõistega „kohtulik arutelu, mille tulemusel otsus tehti“? Arvan, et mitte.

101. Neile pärast esimeste süütegude kohtulikke arutelusid mõistetud karistuse tagajärg ei olnud vabaduse võtmine. Kui hilisemas menetluses, milles aktiveeritakse vabaduse võtmine, esineb puudusi, oleks ka see vabaduse võtmine ise õigust rikkuv. Selles mõttes on komisjonil õigus, kui ta osutab, et nendel kahel juhul ei oleks olnud võimalik teha Euroopa vahistamismäärust, kui lähtesüütegude kohtulikke arutelusid ei oleks olnud. Hilisemate kohtulike arutelude väljaarvamine vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõike 1 kohaldamisalast võib seega põhjustada olukorra, kus vabadus võetakse õigusvastaselt.

7. Vahekokkuvõte

102. Seepärast olen seisukohal, et mõistet „kohtulik arutelu, mille tulemusel otsus tehti“ vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõike 1 tähenduses tuleb tõlgendada kui igat sammu menetluses, millel on määrav mõju otsusele võtta isikult vabadus. Põhjus on selles, et asjaomasele isikule tuleb anda võimalus mõjutada tema vabadust puudutavat lõppotsust.

⁵³ Näiteks mis puudutab nõuet, et isik oleks tegelikult kätte saanud ametliku teabe kavandatud kohtuliku arutelu kohta vastavalt vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõike 1 punktile a (vt selle kohta ka käesoleva ettepaneku 58. joonealune märkus). Vt samuti Brodersen, K. H., Glerum, V. ja Klip, A., „The European Arrest Warrant and *in absentia* judgments: The cause of much trouble“, *New Journal of European Criminal Law*, 13. kd (1), lk 7–27, lk 12 ja lk 21; Klip, A., Brodersen, K. H. ja Glerum, V., *The European Arrest Warrant and In Absentia Judgments*, Maastricht Law Series, nr 12, Eleven International Publishing, Haag, 2020, lk 110.

⁵⁴ Vt 17. detsembri 2020. aasta kohtuotsus Generalstaatsanwaltschaft Hamburg (C-416/20 PPU, EU:C:2020:1042, punktid 43 ja 44) ning 19. mai 2022. aasta kohtuotsus Spetsializirana prokuratura (põgenenud süüdistatavat puudutav kohtulik arutelu) (C-569/20, EU:C:2022:401, punktid 34, 35 ja 37).

103. Selle tõttu leian, et mõlemad kohtulikud arutelud (nii esimese süüteo (esimeste süütegude) kui ka lähtesüüteo kohtulik arutelu) kuuluvad vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõike 1 kohaldamisalasse.

B. Teine ja kolmas küsimus

104. Mõlemas kohtuasjas esitatud teise ja kolmanda küsimusega, mida analüüsin koos, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada järgmist: on tal õigus (või isegi kohustus) uurida, kas lähtesüütegude suhtes läbi viidud kohtumenetlused ja nendest tulenenud täitekorraldused vahistamismääruse teinud liikmesriigis rikkusid EIÕK artikliga 6 tagatud õigust õiglasele kohtulikule arutamisele? Eeldusel, et tuvastatakse selle artikli rikkumine: kas vahistamismäärust täitval asutusel on õigus või isegi kohustus keelduda Euroopa vahistamismääruse täitmisest või seada vahistamismääruse teinud liikmesriigile tingimusi? Kas niisugune uurimine eeldab hinnangu andmist EIÕK artikliga 6 tagatud põhiõiguste olemusliku rikkumise suhtes ning milline on selle õiguse olemus olukorras, kus menetlus toimus tagaselja?

105. Need küsimused väärivad esimesele küsimusele antavast vastusest olenevalt erinevat analüüsi. Teisisõnu, vastused olenevad sellest, kas lähtesüütegude kohtulikud arutelud ja nendest tulenenud täitekorraldused on vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõike 1 kohaldamisalal või mitte. Euroopa Kohtu igakülgse abistamise eesmärgil esitan oma arvamuse kummagi võimaluse kohta, mida Euroopa Kohus võib otsustada lõpuks kasutada.

106. Kõigepealt on oluline tähele panna, et need küsimused on tekkinud vastuolust, milles on ühest küljest riigisiseste kohtute kohustus kontrollida ja tagada EIÕK artikli 6 järgimist ning teisest küljest arusaam vastastikusest usaldusest, millele tugineb Euroopa vahistamismääruse mehhanism, mille kohaselt vahistamismäärust täitev asutus peab põhimõtteliselt täitma Euroopa vahistamismääruse automaatselt, seadmata kahtluse alla vahistamismääruse teinud liikmesriigi menetlusi.

1. Esimene võimalus: lähtesüütegude kohtulikud arutelud on vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõike 1 kohaldamisalal

107. Kui Euroopa Kohus peaks leidma, nagu olen välja pakkunud, et lähtesüütegude kohtulikud arutelud on mõlemad „kohtulikud arutelud, mille tulemusel tehti otsus“, siis on vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõige 1 kohaldatav. Sel juhul on kohustus isik üle anda või võimalus jätta ta üle andmata täielikult selles sättes ette nähtud tingimustest.

108. Kui vahistamismäärust täitev asutus leiab, et üks nendest tingimustest on täidetud, näiteks et on olemas võimalus asja uuesti läbivaatamiseks vahistamismääruse teinud liikmesriigis pärast isiku üleandmist, nagu on sätestatud vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõike 1 punktis d, peab vahistamismäärust täitev ametiasutus Euroopa vahistamismääruse täitma.⁵⁵ Kui on täidetud

⁵⁵ Selles aspektis kaasneb käesolevate juhtumitega veel üks probleem: millal peaks vahistamismäärust täitev asutus olema veendunud, et üks vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõike 1 tingimus on täidetud? Vahistamismäärust täitva ja vahistamismääruse teinud asutuse vaheline teabevahetus põhineb vahistamismääruse raamotsusele lisatud vormil, millel on linnukestega täidetavad kastid, ja seega ei tundu see sisuka teabevahetuse jaoks täiesti rahuldav moodus. Käesolevatel juhtudel vahetasid vahistamismäärust täitev asutus ja vahistamismääruse teinud asutus omavahel korduvalt teavet vahistamismääruse raamotsuse artikli 15 alusel. Näib aga, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu seisukohast ei olnud see ikkagi piisav, et kindlalt otsustada, kas õigust viibida kohtulik arutelul on rikutud. Näiteks kohtuasjas C-515/21 selgitas vahistamismääruse teinud asutus, et võimalik on erakorraline õiguskaitsevahend lähtesüütegude kohtulike arutelude taasavamiseks. Siiski ei näi, nagu oleks see veennud vahistamismäärust täitvat asutust selles, et vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõike 1 punktis d toodud on täidetud.

üks vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõike 1 punktides a–d sätestatud tingimustest, ei ole tegu EIÕK artikli 6 rikkumisega. Seega ei ole vaja täiendavalt uurida selle sätte võimalikke rikkumisi.

109. Niisugune järeldus tuleneb vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõike 1 eesmärgist. Nagu selgitatud käesoleva ettepaneku punktis 89, kehtestati see säte eesmärgiga ühtlustada tingimusi, mille kohaselt saab piirata õigust viibida kohtulikul arutelul. Need tingimused vastavad täielikult EIÕK artikli 6 nõuetele ja tõlgendusele,⁵⁶ kui mitte isegi ei kaitse seda põhiõigust EIÕKs ettenähtust kõrgemal tasemel.⁵⁷

110. Seega täidab vahistamismäärust täitev asutus vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõike 1 kohaselt isiku üleandmise kohustust täites igal juhul ka EIÕK artiklist 6 tulenevaid kohustusi.

111. Seevastu, kui ükski vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõike 1 punktides a–d sätestatud tingimus ei ole täidetud, tekib vahistamismäärust täitval asutusel võimalus jätta Euroopa vahistamismäärus täitmata. See tähendab, et vahistamismäärust täitev asutus võib otsustada, kas täita Euroopa vahistamismäärus või mitte.

112. Niisiis puudutab veel üks küsimus seda, mil viisil peab vahistamismäärust täitev asutus seda kaalutusõigust kasutama. Kas liidu õigus, sealhulgas vahistamismääruse raamotsus ise, reguleerib selle kaalutusõiguse kasutamist?

113. Mis puudutab võimalust jätta isik üle andmata, ei ole minu arvates liidu õiguse kohaselt vaja rohkemat kui tuvastada, et ükski vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõikes 1 sätestatud tingimus ei ole täidetud.

114. Vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõikes 1 ette nähtud kaitse tase võib aga teataval asjaoludel olla kõrgem EIÕK artiklis 6 ettenähtust.⁵⁸ Seetõttu on olemas võimalus, et EIÕK artiklit 6 ei rikutud, ehkki võidi mitte austada õigust viibida kohtulikul arutelul, nagu seda liidu õiguskorras käsitatakse. Kas vahistamismäärust täitev asutus peab sel juhul enne isiku üleandmise suhtes otsuse tegemist veenduma, et EIÕK artiklit 6 ei rikutud? Minu arvates ei kuulu vastus sellele küsimusele liidu õigusesse.

115. Vahistamismäärust täitev asutus võib ka pärast seda, kui ta on leidnud, et vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõike 1 tingimused ei ole täidetud, võtta arvesse muid asjaolusid, mis võivad veenda teda selles, et asjaomase isiku üleandmine ei tähenda tema kaitseõiguste rikkumist EIÕK artikli 6 seisukohast, ning selle isiku üle anda, kuid ei pea seda tegema.⁵⁹

⁵⁶ Vt kohtujurist Boti ettepanek kohtuasjas Melloni (C-399/11, EU:C:2012:600, punktid 80–82).

⁵⁷ Vt käesoleva ettepaneku 53. joonealune märkus.

⁵⁸ Selle näide võib olla juhtum, mis viis 24. mai 2016. aasta kohtuotsuseni Dworzecki (C-108/16 PPU, EU:C:2016:346). Poola tegi Euroopa vahistamismääruse, taotledes P. Dworzecki üleandmist. Kuigi kohtumenetlus oli viidud läbi tagaselja, märkis vahistamismääruse teinud Poola asutus, et P. Dworzecki oli saanud kavandatava kohtuliku arutelu kohta ametliku teabe, sest see teave oli antud üle tema majapidamise täiskasvanud elanikule tema enda antud aadressil. Kuigi Poola õiguse kohaselt peeti seda nõuetekohaseks kättetoimetamiseks, ei vastanud see vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõike 1 punktis a sätestatud tingimusele, mille kohaselt peab kohtukutse olema kätte saadud „isiklikult“. Euroopa Kohus leidis, et vahistamismäärust täitev õigusasutus võib asjaomase isiku sellegipoolest üle anda, võttes arvesse muid asjaolusid, mis veenavad seda õigusasutust, et P. Dworzecki kaitseõigusi ei rikota. Vt selle kohtuotsuse punktid 47–52. EIK on leidnud, et kavatsus kohtulikust arutelust kõrvale hoida, on piisav põhjendus tagaseljaotsuse uuesti läbi vaatamata jätmiseks. Vt nt EIK 14. juuni 2001. aasta otsus Medenica vs. Šveits (CE:ECHR:2001:0614JUD002049192, punktid 55–56).

⁵⁹ Vt seoses sellega 24. mai 2016. aasta kohtuotsus Dworzecki (C-108/16 PPU, EU:C:2016:346, punkt 50) ning 17. detsembri 2020. aasta kohtuotsus Generalstaatsanwaltschaft Hamburg (C-416/20 PPU, EU:C:2020:1042, punkt 51).

116. Keerulisem küsimus on see, kas vahistamismäärust täitev asutus võib otsustada anda isiku üle ka juhul, kui vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõike 1 tingimused ei ole täidetud ja samal ajal võib isiku üleandmine põhjustada EIÕK artikli 6 rikkumise.

117. Minu arvates annab vahistamismääruse raamotsus niisugustel juhtudel vahistamismäärust täitvale asutusele ikkagi võimaluse ega keela isiku üleandmise otsuse tegemist. Ilmne vastuväide sellele järeldusele on niisugune, et see annab võimaluse rikkuda asjaomase isiku põhiõigust õiglasele kohtulikule arutamisele. Kas see saab olla harta või ka vahistamismääruse raamotsuse artikli 1 lõike 3 kohaselt lubatud? Muidugi mitte. Ent niisugusel juhul lasub vastutus põhiõiguste kaitse eest vahistamismääruse teinud riigil (nagu selgitan üksikasjalikumalt siis, kui analüüsin stsenaariumi, mille kohaselt vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõige 1 ei ole kohaldatav käesolevatele juhtumitele).

118. Järelikult ammendub vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõige 1 seal, kus vahistamismäärust täitvale asutusele tekib võimalus jätta isik üle andmata.

119. Lõpuks ei saa vahistamismäärust täitev asutus, kui ta otsustab vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõikega 1 antud kaalutusõiguse raames Euroopa vahistamismääruse täita, minu arvates seada selle vahistamismääruse teinud asutusele tingimusi. See oleks vastuolus Euroopa vahistamismääruse süsteemi kiire toimimisega ja pingestaks kahe õigusasutuse vastastikust usaldust. Vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõikes 1 sisalduv võimalus on vahistamismäärus kas täita või täitmata jätta, kuid see ei anna vahistamismäärust täitvale õigusasutusele pädevust moonutada seda, kuidas vahistamismäärust täidetakse.⁶⁰

2. Vahekokkuvõte

120. Kui olukord kuulub vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõike 1 kohaldamisalasse, on vahistamismäärust täitval asutusel vaja kõigest kontrollida, kas selles artiklis ette nähtud tingimused on täidetud. Seda tehes täidab ta igal juhul ka oma kohustusi järgida EIÕK artiklit 6.

3. Teine võimalus: lähtesüütegude kohtulikud arutelud on väljaspool vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõike 1 kohaldamisala

121. Mõlemas kohtuasjas esitatud teine ja kolmas küsimus on põhjendatud juhul, kui Euroopa Kohus leiab, et lähtesüütegude kohtulikud arutelud ei ole osa „kohtulikust arutelust, mille tulemusel otsus tehti“. Selle stsenaariumi korral ei teki vahistamismäärust täitvale asutusele vahistamismääruse raamotsuse kohaselt võimalust keelduda Euroopa vahistamismääruse täitmisest.

122. Vahistamismääruse raamotsuse praeguse tõlgenduse taustal näib vastus küsimusele, kas vahistamismäärust täitev õigusasutus saab uurida võimalikke EIÕK artikli 6 rikkumisi, ja kui ta neid leiab, kas ta saab otsustada Euroopa vahistamismääruse täitmata jätta, olevat lihtne: ei, ta ei saa seda teha. Vahistamismääruse raamotsus sisaldab ammendavat loetelu Euroopa vahistamismääruse täitmata jätmise põhjendustest ning liikmesriigid ei saa lisada seal loetlemata põhjendusi.⁶¹

⁶⁰ Välja arvatud vahistamismääruse raamotsuse artiklis 5 silmas peetud olukordades, mis kumbki ei puutu käesoleval kahel juhul asjasse (esiteks kuritegu, mis on karistatav eluaegse vabadusekaotusliku karistusega või eluaegse kinnipidamiskorraldusega, ning teiseks olukord, kus Euroopa vahistamismäärus tehakse süüdistuse esitamise eesmärgil).

⁶¹ 22. detsembri 2017. aasta kohtuotsus Ardic (C-571/17 PPU, EU:C:2017:1026, punkt 70).

123. See aga näib olevat probleem järjest rohkemate riigisiseste kohtute jaoks, kellele tuleb täita Euroopa vahistamism arusi ja kes on samal ajal kohustatud järgima EI K artiklit 6.⁶² Eelotsusetaotluse esitanud kohus näib olevat arvamisel, et isikute üleandmine tähendaks käesoleval kahel juhul „ilmselget õigusemõistmisest keeldumist“⁶³ ja asetaks ta seega olukorda, kus ta rikub omaenda kohustusi, mis tulenevad EI Kst. Neid vahistamism arust täitvate riigisiseste õigusasutuste muresid ei tohiks eirata.

124. Seega tekib nendes kohtuasjades kaudselt küsimus, kas vahistamism aruse raamotsuse artikli 1 lõige 3 võimaldab lisap hjudusi isiku üleandmisest keeldumiseks, eriti kui üleandmine põhjustaks „ilmselge õigusemõistmisest ilmajätmise“, või nagu eelotsusetaotluse esitanud kohus on oma küsimustes väljendunud, rikuks põhiõiguse õiglasele kohtulikule arutamisele olemust.

125. Vahistamism aruse raamotsuse artikli 1 lõikes 3 on selgelt sätestatud, et selle õigusakti kohaldamisega ei tohi kaasneda liidu õiguskorras tunnustatud põhiõiguste ega põhimõtete rikkumist. Seepärast on eelotsusetaotluse esitanud kohtu esitatud küsimus käsitatav küsimusena, kas tal on ka siis, kui ei ole tegu ühegagi vahistamism aruse raamotsuses loetletud olukordadest, õigus keelduda isiku üleandmisest, kui ta siiski leiab, et pärast isiku üleandmist vahistamism aruse teinud riigile on olemas võimalus, et rikutakse selle isiku põhiõigust õiglasele kohtulikule arutamisele.

126. Seni on Euroopa Kohus näinud sellise võimaluse vahistamism aruse raamotsuse artikli 1 lõike 3 alusel ette kahes olukorras. Esiteks leidis Euroopa Kohus oma otsuses Aranyosi ja C ld raru,⁶⁴ et ebainimliku või alandava kohtlemise oht on p hjudus isiku üleandmisest keeldumiseks absoluutse põhiõiguse alusel.⁶⁵ Teiseks leidis Euroopa Kohus oma otsuses LM,⁶⁶ et kui esineb oht, et rikutakse õigust õiglasele kohtulikule arutamisele, võib ka sellega p hjudada isiku üleandmisest keeldumist.⁶⁷

127. Ent mõlemas olukorras tekkis kahtlus, et üleantava isiku põhiõigust ei pruugita austada, vahistamism arust täitva asutuse esialgsest järeldusest, et vahistamism aruse teinud riigis esineb üldine või süsteemne probleem inimõiguste kaitsel. Kohtuasjas Aranyosi ja C ld raru⁶⁸ olenes vahistamism arust täitva asutuse võimalus hinnata, kas isikule, kelle üleandmist taotletakse, saaks osaks ebainimlik või alandava kohtlemine, esialgsest järeldusest, et esineb süsteemseid või üldisi puudusi, mis puudutavad teatavaid isikute rühmi või teatavaid kinnipidamisasutusi. Kohtuasjas LM⁶⁹ ja hilisemates kohtuasjades⁷⁰ pidi vahistamism arust täitev asutus enne

⁶² Vt käesoleva ettepaneku 7. joonealune märkus.

⁶³ Sellist sõnastust on kasutanud EIK. Vt nt EIK 9. juuli 2019. aasta otsus *Kislov vs. Venemaa* (CE:ECHR:2019:0709JUD000359810, punktid 107 ja 115).

⁶⁴ 5. aprilli 2016. aasta kohtuotsus *Aranyosi ja C ld raru* (C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, punkt 88).

⁶⁵ EI K artikkel 3 ja harta artikkel 4 kaitsevad seda õigust kui absoluutset.

⁶⁶ 25. juuli 2018. aasta kohtuotsus *Minister for Justice and Equality* (kohtusüsteemi puudused) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, punktid 61, 68, 76 ja 78).

⁶⁷ 17. detsembri 2020. aasta kohtuotsus *Openbaar Ministerie* (vahistamism aruse teinud õigusasutuse sõltumatus) (C-354/20 PPU ja C-412/20 PPU, EU:C:2020:1033, punkt 52) ning 22. veebruari 2022. aasta kohtuotsus *Openbaar Ministerie* (vahistamism aruse teinud liikmesriigis seaduse alusel moodustatud kohus) (C-562/21 PPU ja C-563/21 PPU, EU:C:2022:100, punkt 52).

⁶⁸ 5. aprilli 2016. aasta kohtuotsus *Aranyosi ja C ld raru* (C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, punkt 89).

⁶⁹ 25. juuli 2018. aasta kohtuotsus *Minister for Justice and Equality* (kohtusüsteemi puudused) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, punktid 61 ja 68).

⁷⁰ Seda kinnitati ka 17. detsembri 2020. aasta kohtuotsuses *Openbaar Ministerie* (vahistamism aruse teinud õigusasutuse sõltumatus) (C-354/20 PPU ja C-412/20 PPU, EU:C:2020:1033, punktid 54 ja 66) ning 22. veebruari 2022. aasta kohtuotsuses *Openbaar Ministerie* (vahistamism aruse teinud liikmesriigis seaduse alusel moodustatud kohus) (C-562/21 PPU ja C-563/21 PPU, EU:C:2022:100, punktid 50 ja 52).

järeldamist, et üleantava isiku õigus õiglasele kohtulikule arutamisele on ohus, kõigepealt kontrollima, kas vahistamismääruse teinud liikmesriigis esineb süsteemne või üldine kohtute sõltumatuse puudumine.

128. Kirjeldatud kohtupraktikas on Euroopa Kohtu järeldused olnud põhjendatud sellega, et süsteemsete puuduste tõttu ei ole vastastikust usaldust, millel põhineb vastastikune tunnustus. Seega võimaldab teadlikkus niisugustest puudustest vahistamismäärust täitval asutusel väljendada kahtlusi, mis puudutavad vahistamismääruse teinud riigi menetlusi, ja kontrollida, kas esineb oht, et üleantava isiku õigust rikutakse.

129. Ent kui niisuguseid süsteemseid või üldisi puudusi ei esine, ei näe ma põhjust, miks vahistamismäärust täitev asutus peaks kontrollima, kas vahistamismääruse teinud riik rikub üleantava isiku õigust väljaspool vahistamismääruse raamotsuses silmas peetud olukordi.

130. Niisuguse kontrolli võimaldamine seevastu oleks vastuolus arusaamaga vastastikusest usaldusest, millel Euroopa vahistamismääruse mehhanism põhineb. See mehhanism põhineb ideel, et iga liikmesriik austab ühiseid põhiväärtusi ja püüab tagada nende kaitse.⁷¹

131. Euroopa vahistamismääruse mehhanism seati sisse selleks, et isikute üleandmine saaks toimuda kiiresti, põhinedes usaldusel teiste riikide institutsioonide vastu. Kui võimaldada igal individuaalsel juhul põhiõiguste austamise kontrolli, tähendaks see Euroopa vahistamismääruse mehhanismi tagasipööramist millekski, mis sarnaneb pigem varasemate väljaandmismenetlustega.

132. Olen arvamusel, et kui vahistamismääruse raamotsusega sisse seatud Euroopa vahistamismääruse mehhanismi peaks olema vaja selliselt muuta, on see mitte Euroopa Kohtu, vaid liidu seadusandja teha.

133. Ma ei saa välistada, et võib tekkida olukordi, kus osutub vajalikuks võimaldada kontrollida üleandmistaotluses nimetatud isiku põhiõiguste võimalikku individuaalset rikkumist isegi juhul, kui vahistamismääruse teinud riigis ei esine süsteemseid puudusi. Ent valdkonnas, kus normid on liidu tasandil ühtlustatud, nagu seda on aktsepteeritavad piirangud kohtulikul arutelul kohal olemise õiguse suhtes,⁷² ei näe ma põhjust lisada vahistamismääruse raamotsusega ette nähtud Euroopa vahistamismääruse süsteemi erandeid.

134. Euroopa Kohus on juba asunud seisukohale, et isik, kelle üleandmist taotletakse, ei saa selleks, et esitada vastuväiteid enda üleandmisele vahistamismäärust täitva riigi poolt, tugineda sellele, et vahistamismääruse teinud liikmesriik on jätnud üle võtmata direktiivi 2016/343, millega on muu hulgas ühtlustatud teatavad aspektid seoses õigusega viibida kriminaalmenetluses kohtulikul arutelul. Samuti selgitas Euroopa Kohus, et vahistamismääruse teinud liikmesriigi kohustus järgida oma õigussüsteemis kõiki liidu õiguse, sealhulgas direktiivi 2016/343 sätteid, ei kao kuhugi.⁷³ Selle direktiivi täitmise tagamiseks peab oma kohtute menetluses kasutatava õiguskaitsevahendi ette nägema vahistamismääruse teinud riik.

⁷¹ Vt käesoleva ettepaneku 8. joonealune märkus.

⁷² Vt sellega seoses raamotsus 2009/299 ja direktiiv 2016/343.

⁷³ Vt seoses sellega 17. detsembri 2020. aasta kohtuotsus Generalstaatsanwaltschaft Hamburg (C-416/20 PPU, EU:C:2020:1042, punkt 55). Teistsugust arvamust vt Böse, M., „European Arrest Warrants and Minimum Standards for Trials *in absentia* – Blind Trust vs. Transnational Direct Effect?“, *European Criminal Law Review*, 11. kd (3), 2021, lk 275–287, lk 285–286. Böse pakub välja, et keelduda on lubatud ka juhul, „kui on selge, et vahistamismääruse teinud liikmesriigis puudub kohtulik kaitse, mistõttu süüdistatav ei saa kasutada õigust tõhusale õiguskaitsevahendile“, ning et isik, kelle kohta on tehtud Euroopa vahistamismäärus, peaks saama tugineda direktiivi 2016/343 ka üleandmismenetluses.

135. Seega, kui vahistamismäärust täitvale asutusele pannakse kohustus anda isik üle väljaspool Euroopa vahistamismääruse raamotsuses sätestatud olukordi, ei muuda see kohustust austada põhiõigusi ja õiguse üldpõhimõtteid, mis on sätestatud ELL artiklis 6.⁷⁴ Pärast üleandmist, nagu märkis Iirimaa, on vahistamismääruse teinud liikmesriigil jätkuvalt kohustus tagada põhiõigused.⁷⁵

136. Seepärast, kui Euroopa Kohus leiab, et lähtesüütegude kohtulikud arutelud ei kuulu vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõike 1 kohaldamisalasse, olen arvamusel, et vahistamismäärust täitval asutusel on kohustus Euroopa vahistamismäärust täita. Kui ei esine muresid seoses vahistamismääruse teinud liikmesriigis esinevate süsteemsete puudustega, ei peaks vahistamismäärust täitval asutusel olema lubatud kontrollida EIÖK artikli 6 täitmist selles esimesena nimetatud liikmesriigis seoses isikuga, kelle üleandmist taotletakse, vaid ta on kohustatud Euroopa vahistamismäärust täitma.

137. Lõpuks küsis eelotsusetaotluse esitanud kohus mõlemas kohtuasjas esitatud kolmanda küsimuse punktis b, kas hinnangu andmisel võimalike rikkumiste kohta, mis võimaldaks vahistamismäärust täitval ametiasutusel isiku üleandmisest keelduda, tuleb piirduda nende rikkumistega, mis puudutavad olemuslikult põhiõigust õiglasele kohtulikule arutamisele.

138. Minu arvates ei anna Euroopa vahistamismääruse mehhanism väljaspool vahistamismääruse raamotsuses silmas peetud olukordi ja kui vahistamismääruse teinud liikmesriigi kohtusüsteemis ei esine süsteemseid puudusi, vahistamismäärust täitvale asutusele võimalust kontrollida, kas tagaotsitavate isikute põhiõigust õiglasele kohtulikule arutamisele on olemuslikult rikutud või rikutaks.

4. Vahekokkuvõte

139. Kui olukord ei kuulu vahistamismääruse raamotsuse artikli 4a lõike 1 kohaldamisalasse ja kui vahistamismääruse teinud liikmesriigi kohtusüsteemis ei esine süsteemseid puudusi, ei või vahistamismäärust täitev asutus kontrollida, kas väljanõutavate isikute põhiõigust õiglasele kohtulikule arutamisele on rikutud või rikutaks, vaid ta peab Euroopa vahistamismääruse täitma.

140. Pärast seda, kui Euroopa vahistamismäärus on täidetud, jääb selle vahistamismääruse teinud riigile kohustus tagada üleantud isiku põhiõigused.

VI. Ettepanek

141. Nendel kaalutlustel teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Court of Appeali (apellatsioonikohus) eelotsuse küsimustele järgmiselt:

1. Mõistet „kohtulik arutelu, mille tulemusel tehti otsus“ 13. juuni 2002. aasta raamotsuse 2002/584/JSK Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta artikli 4a lõike 1 tähenduses tuleb tõlgendada kui igat sammu menetluses, millel on määrav mõju otsusele võtta isikult vabadus. Põhjus on selles, et asjaomasele isikule tuleb anda võimalus mõjutada tema vabadust puudutavat lõppotsust.

⁷⁴ Vt seoses sellega kohtujurist Bobeki ettepanek kohtuasjas Ardic (C-571/17 PPU, EU:C:2017:1013, punkt 78), milles ta selgitas, et vahistamismääruse raamotsuses on tunnustatud vahistamismääruse teinud liikmesriigi peaosas süüdistatavate isikute õiguste kaitsel.

⁷⁵ Vt samuti kohtujurist Richard de la Touri ettepanek kohtuasjas Puig Gordi jt (C-158/21, EU:C:2022:573, punktid 85, 87 ja 116).

- a. Kui isiku üleandmist taotletakse eesmärgiga pöörata täitmisele vabadusekaotuslik karistus, mis mõisteti algul tingimisi katseajaga, kuid hiljem anti korraldus pöörata see täitmisele, kuna isik mõisteti süüdi veel ühes süüteos, ning kui selle täitekorralduse tegi kohus, mis mõistis isiku, kelle üleandmist taotletakse, süüdi ning mõistis talle karistuse ka lisandunud süüteo eest, on selle hilisema süüdimõistva otsuseni ja täitekorralduseni viinud menetlus osa „kohtulikust arutelust, mille tulemusel otsus tehti“ raamotsuse 2002/584 artikli 4a lõike 1 tähenduses.
  - b. Selleks et lugeda hilisema süüdimõistva otsuseni viinud menetlus raamotsuse artikli 4a lõike 1 tähenduses „kohtulikuks aruteluks, mille tulemusel otsus tehti“, ei ole oluline, kas täitekorralduse andnud kohus oli seadusest tulenevalt kohustatud selle korralduse andma või oli tal selle korralduse andmiseks kaalutusõigus. Oluline on see, et nimetatud menetlus avaldas määravat mõju täitekorralduseni viinud karistuse kohta tehtud otsuse uuesti läbivaatamisele.
2. Kui olukord kuulub raamotsuse 2002/584 artikli 4a lõike 1 kohaldamisalasse, on vahistamismäärust täitval asutusel vaja kõigest kontrollida, kas selles artiklis ette nähtud tingimused on täidetud. Seda tehes täidab ta igal juhul ka oma kohustusi järgida Euroopa inimõiguste konventsiooni artiklit 6.

Kui olukord ei kuulu raamotsuse 2002/584 artikli 4a lõike 1 kohaldamisalasse ja kui vahistamismääruse teinud liikmesriigi kohtusüsteemis ei esine süsteemseid puudusi, ei või vahistamismäärust täitev asutus kontrollida, kas väljanõutavate isikute põhiõigust õiglasele kohtulikule arutamisele on rikutud või rikutaks, vaid ta peab Euroopa vahistamismääruse täitma. Pärast seda, kui Euroopa vahistamismäärus on täidetud, jääb selle vahistamismääruse teinud riigile kohustus tagada üleantud isiku põhiõigused.